

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดถือภารกิจและพื้นที่เป็นฐานด้วยระบบ TEPE Online โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และสมรรถนะ ตามความสนใจและภารกิจของตัวเอง โดยสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ทุกคน ทุกสถานที่ และทุกเวลา ลดการเข้ารับการประชุม อบรม และพัฒนานอกพื้นที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณของส่วนราชการและค่าใช้จ่ายส่วนตัวของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาลดการทิ้งห้องเรียน นักเรียน และพื้นที่ปฏิบัติงานลง โดยใช้หลักสูตรและวิทยาการที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

หลักสูตร
การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

รหัส TEPE58102

ชื่อหลักสูตรรายวิชา การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

วิทยากร

ศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ สุขโขทัย

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

ความหมาย ธรรมชาติ และคุณค่าของประวัติศาสตร์ ขอบข่ายเนื้อหาและมโนคติทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนกระทั่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ใช้ในปัจจุบัน ประเด็นและจุดเน้นการสอนประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. อธิบายความหมาย ธรรมชาติ และคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
2. อธิบายการจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวทางต่าง ๆ ได้ รวมทั้งระบุมโนคติทางประวัติศาสตร์ได้
3. ลำดับพัฒนาการของวิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยเริ่มมีการประกาศใช้หลักสูตรจนถึงหลักสูตรฉบับที่ใช้ในปัจจุบันได้
4. ระบุประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน พร้อมทั้งให้รายละเอียดในแต่ละจุดเน้นได้
5. ระบุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดของวัตถุประสงค์แต่ละข้อ
6. อธิบายขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และการศึกษานอกสถานที่ได้ พร้อมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง
7. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ และออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเขียน การอ่าน การพูด และการแสดงในวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
8. อธิบายความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนที่มีต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และสามารถยกตัวอย่างสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการนำไปประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้
9. ยกตัวอย่างชื่อแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
10. ยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และสามารถเข้าสืบค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ได้จากอินเทอร์เน็ตได้
11. ระบุพฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผลในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
12. สร้างแบบทดสอบแบบต่าง ๆ สำหรับวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ได้

สาระการอบรม

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 2 พัฒนาการการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 3 หลากหลายกรรมกรเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 4 สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 5 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการอบรม

- 1. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
- 2. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 3. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
- 4. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้
- 5. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด
- 6. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
- 7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
- 8. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

- 1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
- 2. ใบความรู้
- 3. วีดิทัศน์
- 4. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
- 5. กระดานสนทนา (Web board)
- 6. ใบงาน
- 7. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

- 1. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
- 2. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2493). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2493**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2493). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2493**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

- _____. (2508). **หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2516). **หลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2515). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 1-2-3) พุทธศักราช 2503**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2515). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. 4-5) พุทธศักราช 2503**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2521). **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2521). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2524). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2533). **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2533). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- _____. (2533). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2513). **เอกสารประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร ในปี การศึกษาระหว่างชาติ อันดับ 1 ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา**. จัดพิมพ์โดย กรม วิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.

- _____. (2545). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.

โกศล มีคุณ และกัญญา ลินทรัตนศิริกุล . (2537) . “การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคม ศึกษา”ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีวิธีทางวิชาสังคมศึกษา. หน่วยที่ 14 นนทบุรี : บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2537). **อารยธรรมไทย พื้นฐานทางประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายประกิ.

- ซี.พี.อีล. (2513). **คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์**. แปลจาก Suggestion on Teaching of History โดยสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- แดเนียลส์, โรเบิร์ต วี. (2520). **ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม**. แปลโดย ชิดา สาระยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2527). **“ประวัติศาสตร์” ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์**. ขาววิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี. บรรณาธิการ. มุลินีโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชิดา สาระยา. (2529). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัชริยะ. (2525). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- พรเพ็ญ อ้นตระกูล. (2534). **“การศึกษาประวัติศาสตร์ไทย” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 5 (ประวัติศาสตร์ไทยสำหรับครู)**. หน่วยที่ 1. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แฟรงค์ จี. วิลลิสตัน. (2527). **“ขอบเขตและความมุ่งหมายของประวัติศาสตร์” ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์**. ขาววิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการ มุลินีโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- มาตยา อิงคนารค. (2524). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- สมเชาว์ เนตรประเสริฐ วาสนา ทวีกุลทรัพย์ และทิพย์เกสร บุญอำไพ. (2550). **“สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเสียง สื่อภาพและเสียงเพื่อการศึกษา” ใน ประมวลสารชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน**. หน่วยที่ 12 นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมพร จารุณภู (2533). **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ, กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมศักดิ์ ชูโต. (2527). **“ประวัติศาสตร์” ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์**. ขาววิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ มุลินีโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สมสรวง พฤติกุล. (2547). **“วิธีการประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์สารสนเทศร่วมสมัย.” ใน ประมวลสารชุดวิชาสารสนเทศร่วมสมัยทางสังคมศาสตร์**. หน่วยที่ 12 นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2551). **“วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ใน ประมวลสารชุดวิชา วิทยาการจัดการเรียนรู้..** หน่วยที่ 5 นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2554). **การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. โครงการส่งเสริมการแต่ตำรา**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- _____. (2555). **“ประวัติศาสตร์: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา”**.
 ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีทางสังคมศึกษา. หน่วยที่ 4 นนทบุรี:
 บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สืบแสง พรหมบุญ. (2523). **“สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”** ใน สถานะของวิชา
ประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์. สมาคมประวัติศาสตร์แห่ง
 ประเทศไทย กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
 ศึกษาธิการ. (2554). **เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์**.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2557). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย**.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย และชาญชัย ไตรวิวัฒน์. (2549). **“เทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ
 การเกษตร”** ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและการวิจัยทางธุรกิจการเกษตร. หน่วย
 ที่ 2, นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อี. เอช.คาร์. (2527). **ประวัติศาสตร์คืออะไร**. ชาดิขาย พณานานนท์ แปล สมาคมประวัติศาสตร์
 กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ (อจท.) จำกัด.
- Allen, Rodney F. (1967). **“The Uses of History.”** Social Education . Vol. XXXI No. 4,
 (April) 291-293.
- Banks, James. A. (1977). **Teaching Strategies for the Social Studies : Inquiry, Valuing
 and Decision Making**. Second Edition. Mass: Addison-Wesley Publishing
 Company.
- Commager, Henry Steele. (1966). **The Nature and the Study of History**. Ohio: Charles
 E. Merrill Books, Inc., 1966.
- Ellis, Arthur K. (1986). **Teaching and Learning Elementary Social Studies**. Third
 Edition. Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Freeland, Kent. (1991). **Managing the Social Studies Curriculum**. Penn.: Technomic
 Publication Co.
- Krug, Mark H. (1967) . **History and the Social Sciences**. Waltham, Mass; Blaisdell
 Publishing Company.
- Lewentstein, Morris B. (1963). **Teaching Social Studies in Junior and Senior High
 Schools..** Ill.: Rand McNally.
- Orandi, L.R. (1971). **“Evaluation of Learning in Secondary School Social Studies.”** in
 Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. B.S.
 Bloom et.al. (eds.). New York : McGraw-Hill Book Company.
- Ritter, Harry. (1986). **Dictionary of Concepts in History**. New York: Greenwood Press.
- Ruff, Thomas P. and Nelson, Jennifer T. (1998). **Classroom - Ready Activities for
 Teaching History and Geography in Grades 7- 12**. Boston: Allyn and Bacon.

- Savage, Tom V. and Armstrong, David G. (1992). **Effective Teaching in Elementary Social Studies**. New York: Maxwell Macmillan International.
- Ward, Paul. (1971). “**The Awkward Social Science: History.**” In **Social Science in the Schools**. I. Morrisett and W. Stevens, eds., New York: Holt Rinehart, and Winstons, Inc., (<http://kanchanapisek.or.th/kp8/sirindhorn/pratep41.html>)

หลักสูตร TEPE-58102

การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.1 ความหมาย ธรรมชาติ และคุณค่าของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.2 ขอบข่ายเนื้อหาและมโนคติทางประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. วิชาประวัติศาสตร์มีพัฒนาการของศาสตร์สืบต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานและวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม ได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองและของสังคมปัจจุบัน

2. การจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สามารถจัดได้เป็น 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดเนื้อหาตามกาลเวลา ตามสภาพภูมิศาสตร์ ตามสภาพการเมือง ตามสภาพวัฒนธรรมตามสภาพสถาบัน และตามชีวประวัติบุคคล ส่วนมโนคติทางประวัติศาสตร์มีอยู่หลายมโนคติด้วยกันที่สำคัญได้แก่ อารยธรรม เหตุปัจจัย การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง วิกฤตการณ์ การปฏิวัติ ลัทธิชาตินิยม การสำรวจหลักฐาน และอคติทางประวัติศาสตร์ มโนคติสำคัญเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้รับการอบรม สามารถ

1. อธิบายความหมาย ธรรมชาติ และคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
2. อธิบายการจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวทางต่างๆ ได้ รวมทั้งระบุมโนคติทางประวัติศาสตร์ได้

ตอนที่ 2 พัฒนาการการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.1 พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.2 สาระประวัติศาสตร์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เรื่องที่ 2.3 ประเด็นและจุดเน้นในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง สำนึก
ความเป็นไทย

แนวคิด

1. เมื่อมีการใช้หลักสูตรในระยะแรก ๆ ได้มีการการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยจัดเป็นวิชาพงศาวดาร ให้นักเรียนทุกระดับเรียนเกี่ยวกับประวัติชาติ ประวัติประเทศใกล้เคียง และประวัติศาสตร์โลก และต่อมาวิชาประวัติศาสตร์ก็ได้บรรจุไว้ในหลักสูตรทุกฉบับ และจัดเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่งเรื่อยมาจนกระทั่งหลักสูตรฉบับปัจจุบัน

2. กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระด้วยกัน ประวัติศาสตร์เป็นสาระที่กำหนดให้เป็นรายวิชาพื้นฐานที่แยกออกมาเป็น 1 รายวิชา ไม่ต้องบูรณาการกับสาระอื่น ๆ มีการกำหนดเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีและตัวชี้วัดช่วงชั้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

3. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีนโยบายส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีความปรองดอง สมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนไว้ 5 ประเด็น ได้แก่ ประวัติความเป็นมาหรือรากเหง้าของความเป็นไทย สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายความเป็นชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย บรรพบุรุษไทย วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้รับการอบรม สามารถ

1. ลำดับพัฒนาการของวิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยเริ่มมีการประกาศใช้หลักสูตรจนถึงหลักสูตรฉบับที่ใช้ในปัจจุบันได้

2. สรุปสาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้

3. ระบุประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน พร้อมทั้งให้รายละเอียดในแต่ละจุดเน้นได้

ตอนที่ 3 หลากหลายกรรมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 3.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษานอกสถานที่

เรื่องที่ 3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์

เรื่องที่ 3.5 การจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการพูดในการจัดการเรียนรู้ วิชา

ประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 3.6 การจัดกิจกรรมการแสดงในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมีอยู่หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การพัฒนาความรักชาติ ความภูมิใจในชาติของตน และความจงรักภักดีต่อชาติ การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีสอนที่นำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ มาจัดขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเป็นลำดับ เพื่อให้นักเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของการกำหนดประเด็นปัญหา การ

ตั้งสมมุติฐาน การรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหลักฐานหรือข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือผลของการศึกษาค้นคว้า

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาจากสถานที่ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้สัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ได้ศึกษาไปแล้ว หรือที่กำลังศึกษาอยู่

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นเหตุเป็นผล และยังสามารถทำให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์เหล่านั้นมาสู่ปัจจุบัน โดยเน้นการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ กิจกรรมการนับช่วงเวลาและการเทียบศักราชในวิชาประวัติศาสตร์ กิจกรรมการสร้างแผนภูมิ และกิจกรรมการสร้างเส้นเวลา

5. กิจกรรมการเขียน การอ่าน และการพูด ในวิชาประวัติศาสตร์ นับเป็นกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

6. การจัดกิจกรรมการแสดงในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์นับเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถพัฒนาและสะท้อนความรู้สึกรักของบุคคลในเหตุการณ์ได้อีกด้วย โดยผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการแสดงได้หลายรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมการแสดงละคร และกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้รับการอบรม สามารถ

1. ระบุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดของวัตถุประสงค์แต่ละข้อ

2. อธิบายขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง

3. อธิบายขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาจากสถานที่ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

4. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ได้

5. ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเขียน การอ่าน และการพูด ในวิชาประวัติศาสตร์ได้

6. ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นการแสดงได้อย่างน้อย 2 กิจกรรม

ตอนที่ 4 สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 4.1 สื่อสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 4.2 แหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น สื่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีอยู่หลายประเภทได้แก่ สื่อประเภทโสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพ และเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. แหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง แหล่งการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีทั้งที่ปรากฏในประเทศและในท้องถิ่น

3. เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ครูผู้สอนควรให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จากเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ที่ทันสมัย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้รับการอบรม สามารถ

1. อธิบายความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนที่มีต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และสามารถยกตัวอย่างสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการนำไปประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้

2. ยกตัวอย่างชื่อแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3. ยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และสามารถเข้าปค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ได้จากอินเทอร์เน็ตได้

ตอนที่ 5 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 5.1 การวัดความรู้ความเข้าใจ เจตคติและค่านิยม และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 5.2 เครื่องมือในการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา พฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จึงประกอบ ด้วยความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์หรือด้านสติปัญญา เจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ คือเครื่องมือวัดความก้าวหน้าผู้เรียนเพื่อประเมินความรู้และทักษะ คือแบบทดสอบ ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินด้านเจตคติและค่านิยม หรือด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น คือ วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้รับการอบรม สามารถ

1. ระบุพฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผลในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง

2. สร้างแบบทดสอบแบบต่าง ๆ สำหรับวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ได้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.1 ความหมาย ธรรมชาติ และคุณค่าของประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์จัดเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่ง ที่เน้นการศึกษาเหตุการณ์ทุกอย่างที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันและที่กำลังจะเป็นอดีตด้วย วิชาประวัติศาสตร์จัดเป็นวิชาเก่าแก่ที่มีความสำคัญและมีพัฒนาการของศาสตร์สืบต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน เพราะอดีตที่ถูกนำมาเรียนรู้ในฐานะที่เป็นวิชาประวัติศาสตร์จะเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าและสำคัญต่อการสร้างสังคม

1. ความหมายของประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ (history) มาจากคำในภาษากรีกว่า “Historia” ซึ่งความหมายว่า การไต่สวนหรือค้นคว้า ประวัติศาสตร์ คือการศึกษาประวัติความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากการที่ไต่บันทึกเก็บไว้หรือประสบการณ์จากผู้มีอาวุโส ความหมายของคำนี้เกิดจากการสมาสคำศัพท์ภาษาบาลี “ประวัติ” ซึ่งหมายถึง เรื่องราวความเป็นไป และคำศัพท์ภาษาสันสกฤต “ศาสตร์” ซึ่งแปลว่า ความรู้ สำหรับศัพท์ “ประวัติศาสตร์” ในภาษาไทยถูกบัญญัติขึ้นโดย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเทียบเคียงกับคำว่า “History” และเพื่อให้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าคำว่า “พงศาวดาร” (Chronicle) ที่ใช้กันมาแต่เดิม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2544:283-284)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” นั้น มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายไว้มากมาย เป็นต้นว่า

เจมส์ ฮาเวย์ โรบินสัน (อ้างใน วิลลิสตัน 2527:103) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็น “ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเรารู้เกี่ยวกับทุกสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำ ได้คิด ได้หวัง หรือได้รู้สึก”

อาร์ จี คอลลิงวูด (R.G.Collingwood อ้างใน มาตยา อิงคนารค 2524:3) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์คือ การค้นหา ค้นคว้า เมื่อได้ความจริงแล้วให้แสดงออกซึ่งความจริงนั้น”

เจ เอช เฮกเตอร์ (J.H. Hexter อ้างใน สืบแสง พรหมบุญ 2523: 20) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดจากพฤติกรรมที่มีผู้เขียนอย่างมีระเบียบและมีเหตุผลให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด”

เอช. เอส. คอมเมเจอร์ (H.S. Commager, 1966:1) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์เป็นสองนัยด้วยกันคือ อดีต (past) หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต และประวัติศาสตร์คือบันทึก (record) ของอดีต คอมเมเจอร์อธิบายอีกว่า โดยนัยของความหมายสองประการนี้ อาจถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะเรื่องราวของอดีตนั้น ก็คือเรื่องราวที่ได้ถูกบันทึกไว้แล้วนั่นเอง

อี เอช คาร์ (E. H. Carr, 1967 แปลโดย ซาติชาย พณานานนท์ 2527: 23) กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์นั้น ก็คือ กระบวนการอันต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลของเขา ประวัติศาสตร์คือ บทสนทนาอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่างปัจจุบันกับอดีต”

โรเบิร์ต วี แดเนียลล์ (อ้างใน ธิดา สาระยา 2529 :1) ย้ำว่า “ประวัติศาสตร์คือ ความทรงจำว่าด้วยประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งถ้าหากถูกลืมหรือละเลยก็เท่ากับว่าเราได้ยุติแนวทางอันบ่งชี้ว่าเราคือ มนุษย์ หากไม่มีประวัติศาสตร์เสียแล้วเราจะไม่รู้เลยว่าเราคือใคร เป็นมาอย่างไร เหมือนคนเคราะห์ร้ายตกอยู่ในภาวะมึนงง เสาะหาเอกลักษณ์ของเรายู่ท่ามกลางความมืด”

สำหรับ วาร์ด (Ward, 1971:30) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ในอีกแง่หนึ่งว่า “ประวัติศาสตร์โดยนัยแห่งความหมายของคำที่ทุกคนยอมรับก็คือการสืบสวนสอบสวน (inquiry) โดย

สืบสวนสอบสวนเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของมนุษยชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอิทธิพล นิยายปรัมปรา ที่เล่าสืบต่อกันมาหรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ผ่านมามีในอดีตทั้งนี้เพื่อการอธิบายเรื่องราวหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างมีเหตุผล”

นอกจากนั้น นักการศึกษาไทยหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ ประวัติศาสตร์ ในทัศนะต่าง ๆ เป็นต้นว่า

ถนอมสุข นุ่มนนท์ (2527:48) ได้อธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ไม่มีคำจำกัดความตายตัว โดยทั่วไปประวัติศาสตร์ หมายถึง การสืบเสาะให้รู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต ฉะนั้น ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ในสังคมและสภาพเหตุการณ์ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางวิวัฒนาการของสังคม”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตติยะ (2525:12) ได้ให้ความหมายประวัติศาสตร์ โดยสรุปว่า ประวัติศาสตร์ คือการศึกษาเพื่ออธิบายอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา หรือประวัติศาสตร์คือการศึกษาเพื่อเข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2537:2) ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าประวัติศาสตร์จะเป็นเรื่องราวของอดีต โดยทั่วไปเรามักจะคิดว่าอดีตเป็นสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้วโดยสิ้นเชิง ซึ่งในความจริงในตัวของตัวเองเป็นเช่นนั้น อดีตผ่านพ้นไปแล้ว แต่อดีตก็มักจะหวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์และสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะอดีตได้ทิ้งมรดกและร่องรอยไว้ตลอดเวลา ไม่มากก็น้อย การที่มนุษย์แต่ละคนจะทำกิจกรรมอะไรก็ตาม โดยทั่วไปการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันจะมีพื้นฐานมาจากอดีต มนุษย์แต่ละคนนั้นอาจจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม มักจะกระทำไปในวันนี้ดังที่เคยได้กระทำมาแล้วในวันก่อนหรือไม่ก็เป็นการกระทำที่ได้สังเกตว่ามีผู้ได้กระทำมาแล้ว

จากนิยามของประวัติศาสตร์ที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่า ความหมายของประวัติศาสตร์อาจแยกเป็น 2 นัย กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ หมายถึง เหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษยชาติในอดีต และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง เหตุการณ์ในอดีตที่ได้มีการศึกษา วิเคราะห์ และได้มีการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ดังที่สืบแสง พรหมบุญ (2523:21-22) ได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายของประวัติศาสตร์ ตามนัยดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) ประวัติศาสตร์ ในความหมายกว้างที่สุด หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลในอดีตของมนุษย์ ซึ่งก็ไม่มีใครสามารถจะหาข้อเท็จจริง หรือทราบได้ทั้งหมด แต่สิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ทั้งหลายทั้งปวงนั้น เป็น “ประวัติศาสตร์” ของมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ในความหมายแรกนี้ไม่มีความสำคัญหรือมีประโยชน์อะไรนัก เพราะเราไม่มีทางจะทราบสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตได้ทั้งหมดนั่นเอง

2) ประวัติศาสตร์ ในอีกความหมายหนึ่งยังมีความสำคัญกว่าความหมายแรก หมายถึง การเรียนรู้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ และประสบการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์เห็นว่ามีความสำคัญขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยการค้นคว้า การวิเคราะห์ และการตีความจากหลักฐานทั้งปวงที่มีอยู่ ความหมายประการที่สองนี้ มีความหมายและมีคุณค่ากว่าความหมายแรก เพราะเป็นประโยชน์ที่เราเข้าใจได้ เพราะมีเหตุผลและมีหลักฐานสนับสนุน

จากความหมายของประวัติศาสตร์ที่ สืบแสง พรหมบุญ ได้อธิบายไว้นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความหมายที่สองจะเห็นได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ได้มีการพัฒนามากขึ้น ประวัติศาสตร์มิใช่เป็นเพียงการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ได้มีการ

ค้นคว้า รวบรวมหลักฐาน นำหลักฐานมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบระเบียบ รวมทั้งการตีความที่มีเหตุผลสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ระเบียบวิธีการศึกษาเหล่านี้ ทำให้ประวัติศาสตร์เป็น “ศาสตร์” แขนงหนึ่งและเป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับศาสตร์อื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน

2. ธรรมชาติของประวัติศาสตร์

จากการศึกษาความหมายของประวัติศาสตร์ สรุป **ธรรมชาติ**ของประวัติศาสตร์ได้ ดังนี้

1) วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์เป็นหมวดวิชาที่มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ แต่วิชาประวัติศาสตร์ มีขอบข่ายและเนื้อหาสาระที่มากกว่าวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วยกัน เพราะเนื้อหาวิชาเน้นการศึกษาเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังจะเป็นประวัติศาสตร์ และเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมอีกด้วย วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง

2) ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทั้งมวลของมนุษยชาติซึ่งเป็นประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา อารยธรรม โดยสรุปคือ ประสบการณ์ทุกอย่างที่ผ่านมาในอดีต ดังนั้น การบันทึกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน มิใช่เป็นการบันทึกแต่เฉพาะเรื่องราวของกษัตริย์ ผู้ปกครอง สงคราม และชัยชนะเท่านั้น แต่หากเป็นการบันทึกถึงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมวลชน การทำมาหากิน และการดำรงชีวิตของคนในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทุกอย่างของมวลมนุษยชาตินั่นเอง (Krug,1967:4)

3) ประวัติศาสตร์มิใช่เรื่องของอดีตโดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของการโต้ตอบของเรื่องราว (ข้อมูล) ในอดีตกับตัวนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน และที่สำคัญคือ เป็นการโต้ตอบของสังคม มิใช่ตัวบุคคล นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ยังมีบทบาทหรือมีประโยชน์คือ ช่วยให้เข้าใจปัจจุบันได้ แต่นั่นก็มิได้หมายความว่าเราจะมองปัจจุบันโดยผ่านอดีตไม่ได้ เพราะอดีตผ่านพ้นไปแล้ว เรามองได้ก็โดยผ่านปัจจุบัน อดีตเป็นเพียงช่วยนำทางให้เท่านั้น อันเป็นบทบาทควบคู่ของประวัติศาสตร์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 2537:1-2)

4) วิชาประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาที่มิใช่จะหมายถึงปรากฏการณ์อันเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย ประวัติศาสตร์ครอบคลุมถึงแขนงวิชาทุกด้านไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะประวัติศาสตร์ที่มีความหมายกว้างขวางเช่นนี้ มิได้หมายถึงเฉพาะปรากฏการณ์อันเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เท่านั้น แต่ย่อมต้องรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย ปรากฏการณ์ของมนุษย์และปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นเรื่องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอโดยไม่หยุดยั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์ย่อมปกคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และวิทยาศาสตร์ปัจจุบันก็ได้พิสูจน์แล้วว่า ไม่มีอะไรในจักรวาลคงที่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง นั่นก็ย่อมหมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลย่อมมีประวัติศาสตร์ (สมศักดิ์ ชูโต 2527:12-13)

5) วิชาประวัติศาสตร์ เป็นศาสตร์บริสุทธิ์ ที่ช่วยเสริมความรู้และให้ประโยชน์กับศาสตร์อื่น ๆ โดยเฉพาะศาสตร์ประเภทประยุกต์ทั้งหลาย ประวัติศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่ง

ศาสตร์หนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าวิชาประวัติศาสตร์มีฐานะเป็นแกนกลางของวิชาอื่นๆ เกือบทั้งหมด (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตถิยะ 2525: 23-24)

ในฐานะที่ประวัติศาสตร์เป็นสาขาวิชาสำคัญของสังคมศาสตร์ จึงมีองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญ ดังที่แถมสุข นุ่มนนท์ (2523: 26) ได้ระบุปัจจัยของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

- ก. มีเหตุการณ์หรือพฤติกรรมมนุษย์เกิดขึ้น ซึ่งมีมากและเกิดขึ้นตลอดเวลา
- ข. มีการบันทึกหรือหลักฐาน เนื่องจากเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นมักถูกลืมจึงต้องมีผู้บันทึก ผู้สังเกต ผู้จดจำ และสิ่งที่บันทึกนี้จะกลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- ค. มีการนำเสนออย่างเป็นระเบียบ เมื่อเกิดหลักฐานแล้ว เป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่จะต้องรวบรวม ตรวจสอบ พิสูจน์ไตร่ตรอง และเรียบเรียงขึ้นตามความเข้าใจ

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าว ทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีความสมบูรณ์ของศาสตร์อย่างแท้จริง ในส่วนของการมีเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มิใช่เป็นเรื่องที่มีผู้ใดผู้หนึ่งแต่งขึ้นมาหรือจินตนาการขึ้นมาเอง โดยปราศจากข้อมูลหรือหลักฐานใด ๆ โดยทั่วไปเหตุการณ์หรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์มีอยู่มากมาย บางเหตุการณ์ก็น่าสนใจ บางเหตุการณ์ก็ไม่น่าสนใจ การนำเหตุการณ์มาศึกษาจึงขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของนักประวัติศาสตร์ ที่จะหยิบยกเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาศึกษาและวิเคราะห์

3. คุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระราชทานคำอธิบายไว้ในคำนำหนังสือ สะพานเกี่ยวกับประโยชน์ของประวัติศาสตร์ ไว้ว่า “..... ประโยชน์อย่างหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์คือ ช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้จักใช้ความคิด รู้จักหาเหตุผลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นการลับสมอง และทำให้ได้รับความรู้ อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในแง่นี้ ประวัติศาสตร์มิได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่รวบรวมไว้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการศึกษา ประเมินคุณค่าของข้อมูลในแง่ใหม่ ๆ (ซึ่งเป็นสิ่งที่ ทำได้ อยู่เสมอ) รวมทั้งยังเป็นการ คัด คั้น แฉก แฉก ใน อนาคต ด้วย ” (<http://kanchanapisek.or.th/kp8/sirindhorn/pratep41.html>)

โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์ปรารถนาที่จะรู้เรื่องราวอดีตของตนว่ามีความเป็นมาอย่างไร การศึกษาประวัติศาสตร์จึงจำเป็น และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คอลลิงวูด (Collingwood, 1962 อ้างในแถมสุข นุ่มนนท์ 2527:34) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการศึกษาประวัติศาสตร์ไว้ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” นั้น คืออะไร
- 2) เพื่อให้รู้ว่าการเป็น “คน” ชนิดที่เราเป็นนั้น คืออะไร
- 3) เพื่อให้รู้ “ตัวเราเอง” นั้น สามารถทำอะไรได้แค่ไหน

ส่วน อี เอช คาร์ (E.H.Carr อ้างในพรเพ็ญ อันตระกูล 2534:9) กล่าวถึงหน้าที่ของประวัติศาสตร์ไว้ว่า “ประวัติศาสตร์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจสังคมในอดีต และเสริมสร้างความ สามารถของมนุษย์ให้เข้าใจสังคมปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้”

สำหรับ แดเนียลส์ (อ้างใน ธิดา สาระยา 2520 : 6) ให้ความเห็นว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยปรับปรุงทัศนคติในเชิงความคิดช่วยให้มีนิสัยช่างสังเกต และช่างวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดกว้างไม่ลำเอียงนำไปสู่คุณค่าที่ยิ่งคือความมีปัญญา

ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ จึงมีความจำเป็น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตถิยะ (2525 : 24 – 26) ได้อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1) เพื่อให้มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ของสังคมได้ มนุษย์ต้องเข้าใจสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเอง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น มนุษย์จะต้องรู้ที่มาและความคลี่คลายของสิ่งนั้น การรู้กำเนิดและพัฒนาการสิ่งนั้น ๆ วิธีเข้าใจสิ่งใดโดยการศึกษากำเนิดและพัฒนาการของมันนี้ เรียกว่า การเข้าสู่ปัญหาด้วยประวัติศาสตร์ อันเป็นวิธีที่เราใช้เป็นปกติในชีวิตประจำวันและในทางวิชาการอยู่เป็นประจำ วิชาประวัติศาสตร์จึงมีคุณค่าที่สอนให้รู้วิธีการที่จะเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

2) มนุษย์จำเป็นต้องรู้จักตนเอง กล่าวคือ รู้ว่ามนุษย์สามารถทำอะไรได้และไม่สามารถทำอะไรได้ รู้ว่าภายใต้เงื่อนไขอะไรที่ทำไมมนุษย์ทำอะไรได้ และภายใต้เงื่อนไขอะไรที่มนุษย์ไม่สามารถทำอะไรได้ ความรู้เหล่านี้ได้มาก็โดยการดูว่ามนุษย์ได้เคยทำอะไรมาแล้ว ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง นั่นก็คือ รู้จักตนเองในฐานะมนุษย์จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติและสังคมที่เล็กลง ประวัติศาสตร์จึงสอนให้รู้จักตนเอง คือรู้ทั้งส่วนที่เป็นพลังและความอ่อนแอของตนเอง

3) มนุษย์มีอดีตของตนเอง ความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้น เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันอย่างมาก ความรู้เกี่ยวกับอดีตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดการกระทำของคนในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์สอนให้รู้ถึงอดีตเหล่านั้นและทำให้คนที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์เข้าใจความคิดของคนอื่น ๆ ในสังคมนั้น ๆ ได้กระจ่างแจ้งขึ้น

4) ประวัติศาสตร์สอนวิธีคิดที่มีเหตุผลและวางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง วิชาประวัติศาสตร์เน้นความสำคัญของการจัดอดีตจึงวางกลวิธีศึกษาให้ยึดถือในเหตุผลเป็นใหญ่ การคิดอย่างมีเหตุผลนี้ ยังมีคุณค่าอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ

ถ้าจะสรุปคุณค่าของการศึกษาประวัติศาสตร์ จะเห็นว่ามีอยู่หลายประการ ดังนี้

1) จะช่วยให้มนุษย์เกิดสำนึกในการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบัน อันสร้างความภูมิใจและกระตุ้นความรู้สึกนิยมในชาติหรือเผ่าพันธุ์ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้

2) ประวัติศาสตร์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากอดีตเพื่อเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์จะทำให้เข้าใจถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบจากปัญหา

3) การศึกษาประวัติศาสตร์ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งปัจจุบันและอนาคต

4) วิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้ศึกษาสั่งสมประสบการณ์และทักษะในการวิเคราะห์ ใต้สวน และแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในศาสตร์แขนงอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาประวัติศาสตร์จึงช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคมว่าพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไร ได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของมนุษย์ เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จึงมิใช่การฝึกจำเหตุการณ์ ระยะเวลา ชื่อบุคคล หากมุ่งเพื่อให้รู้จักตนเองของมนุษย์มากกว่า

เรื่องที่ 1.2 ขอบข่ายเนื้อหาและมโนคติทางประวัติศาสตร์

1. ขอบข่ายเนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์

นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้พยายามจัดแบ่งเนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า โดยทั่วไปมักนิยมแบ่งประวัติศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ประวัติศาสตร์ทั่วไป** เน้นการศึกษาเรื่องราวในอดีตที่กว้างขวาง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเภทย่อย ๆ เป็นต้นว่า ประวัติศาสตร์ทั่วไปตามแนวภูมิภาค ตามแนวเชื้อชาติ ตามแนวอารยธรรม ตามแนวปรัชญาและภูมิปัญญา เป็นต้น

2) **ประวัติศาสตร์เฉพาะเรื่อง** เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ในเนื้อหาสาระที่แคบลงมาเป็นต้นว่า ประวัติสถาบัน ประวัติของวิชาการแต่ละแขนง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บอกเล่า ชีวประวัติและอัตชีวประวัติ เป็นต้น

คอมเมเจอร์ (Commager, 1966: 15-16 อ้างใน สิริวรรณ ศรีพหล 2555: 4-19 ถึง 4-21) ได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นที่ยอมรับและมีการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานแล้วนั้น สามารถจัดได้เป็น 6 แนวทาง ดังนี้

1) **การจัดเนื้อหาตามกาลเวลา (Chronological approach)** แนวทางการศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์โดยยึดเวลานี้เป็นที่ยอมรับกันมาก โดยนักประวัติศาสตร์จะเสนอเนื้อหาหรือเหตุการณ์ตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้น นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มักเสนอเนื้อหาของมนุษยชาติตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และเรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในยุคประวัติศาสตร์ จะเริ่มเสนอเรื่องราวของสมัยโบราณที่เน้นอารยธรรมของเมโสโปเตเมีย อียิปต์ อินเดีย จีน กรีก และโรมัน ต่อมาก็เสนอเรื่องราวของสมัยกลาง ซึ่งเน้นความเจริญอยู่ที่ยุโรปและเรื่อยมาถึงสมัยใหม่ตามลำดับ แต่การเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ตามกาลเวลานี้ได้รับการวิจารณ์ว่าเน้นเฉพาะเหตุการณ์ของโลกตะวันตกเท่านั้น แต่เหตุการณ์ของโลกในส่วนอื่น ๆ เช่น จีน อินเดีย ละตินอเมริกา หรือแอฟริกา ที่มีความเจริญในยุคสมัยเดียวกันนั้นกลับถูกละเลยไป ซึ่งจุดนี้เป็นจุดอ่อนของการเสนอเนื้อหาตามลำดับเวลา การเสนอเนื้อหาตามลำดับเวลานี้อาจจัดในลักษณะที่สวนทางกันหรือกลับกัน กล่าวคือ อาจเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์ปัจจุบันแล้วย้อนยุคไปสู่อดีตก็ได้ แต่แนวการเสนอในลักษณะดังกล่าวมักไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับมากนัก

2) **การจัดเนื้อหาตามสภาพภูมิศาสตร์ (Geographical approach)** โดยทั่วไปการศึกษาประวัติศาสตร์มักเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ของยุโรปเป็นส่วนใหญ่ แนวทางการเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ดังกล่าวจึงเริ่มเปลี่ยนไป โดยเน้นการเสนอเนื้อหาในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก นอกเหนือจากยุโรป เช่น บริเวณละตินอเมริกา เอเชีย แอฟริกามากขึ้น การเสนอเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ตามสภาพภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์นี้ ยังจะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสภาพแวดล้อม ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือกิจกรรมของมนุษยชาติที่แสดงไว้ในอดีตมากน้อยเพียงใด

3) **การจัดเนื้อหาตามสภาพการเมือง (Political approach)** การเสนอเนื้อหาตามสภาพการเมืองนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อแนวคิดของลัทธิชาตินิยมได้แพร่อิทธิพลไปทั่วโลก การเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์จึงมุ่งเสนอประวัติศาสตร์ของชาติตน เช่น ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา หรืออาจจะเสนอเป็นกลุ่มประเทศ เช่น ประวัติศาสตร์กลุ่มประเทศละตินอเมริกา ประวัติศาสตร์กลุ่มประเทศในยุโรปกลาง หรือประวัติศาสตร์กลุ่มประเทศสะแกนดิเนเวีย เป็นต้น การ

เสนอเนื้อหาตามสภาพการเมืองนี้ นับว่าเป็นแนวการเรียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่เน้นความเป็นรัฐ-ชาติของแต่ละประเทศ และนับได้ว่าได้รับความนิยมอย่างมากเพราะสะดวกในการเรียบเรียงเนื้อหา โดยหลักฐานข้อมูลส่วนใหญ่สามารถสืบค้นได้จากหน่วยงานของรัฐหรือได้จากสิ่งตีพิมพ์ของรัฐบาล หรือจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ฟรีแมน (E.A. Freeman) นักประวัติศาสตร์ได้ให้ความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์แนวนี้ว่า “History is past politics, past politics present history”

การศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์ตามแนวสภาพการเมืองนี้ มีผลพลอยได้อย่างหนึ่งคือ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ ภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติตน แต่หากเนื้อหามุ่งไปในจุดประสงค์ดังกล่าวมากเกินไป อาจเป็นอันตรายจนเกิดการหลงชาติได้

4) การจัดเนื้อหาตามสภาพวัฒนธรรม (Cultural approach) ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural history) เป็นการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของคนในสังคม ทั้งในส่วนที่เป็นคุณลักษณะความนึกคิดและจิตใจ ซึ่งคุณลักษณะความนึกคิด และจิตใจนี้ได้อิทธิพลครอบงำความเป็นมาของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก

ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจะให้ความสนใจ “แนวความคิด” (ideas) มากกว่า “เหตุการณ์” (events) นักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาในแนวนี้นี้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายแนวความคิดของผู้คนในแต่ละสังคมในช่วงเวลาแต่ละช่วงที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ได้โดยการอธิบายนี้นักประวัติศาสตร์อาจต้องนำความรู้ทางมานุษยวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาในแง่ของการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาการ ความนึกคิด ฯลฯ การศึกษาความเจริญของมนุษยชาติ ตามแนวการศึกษานี้จะอธิบายปรากฏการณ์ของมนุษยชาติในสังคมได้กว้างขวางกว่าแนวนั้น

5) การจัดเนื้อหาตามสภาพสถาบัน (Institutional approach) สถาบันทางสังคมเป็นบ่อเกิดของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ และการกระทำของมนุษย์ในสังคม สถาบันต่าง ๆ ของสังคมที่ประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง หรือสถาบันเศรษฐกิจได้สะท้อนให้เห็นกิจกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกในสังคม เรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ จึงน่าสนใจที่จะศึกษา การเสนอเนื้อหาตามสภาพสถาบันนี้ มักแบ่งการเสนอเนื้อหา เช่น ประวัติศาสตร์ศาสนา ประวัติศาสตร์การเมือง ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์การศึกษา เป็นต้น

6) การเสนอเนื้อหาตามชีวประวัติบุคคล (Biographical approach) นักประวัติศาสตร์บางคนได้กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์คือชีวประวัติ” การเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ในสมัยก่อน ๆ นั้น เนื้อหาที่เสนอส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติบุคคล เช่น คัมภีร์ไบเบิลในศาสนาคริสต์ก็เสนอเนื้อหาตามแนวชีวประวัติ เช่น เรื่องราวของโจเซฟ ของเดวิด เป็นต้น โทมัส คาร์ไล (Thomas Carlye) ได้อธิบายว่า การเขียนประวัติศาสตร์ที่เน้นชีวประวัตินี้เป็น “ประวัติศาสตร์ของมหาบุรุษ” (History of Great Men) โดยมหาบุรุษเป็นผู้นำ เป็นรูปแบบ เป็นผู้สร้างให้แก่สังคม การเสนอประวัติศาสตร์ตามแนวชีวประวัติบุคคลนี้ ได้มีผู้วิจารณ์ว่า มีข้อบกพร่องในแง่ของการให้ความสำคัญของบทบาทมหาบุรุษจนเกินไป ทำให้ละทิ้งความสำคัญของสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยด้านอื่น ๆ ไป อิทธิพลของคน ๆ เดียวไม่อาจครอบคลุมปรากฏการณ์ทางสังคมในเวลานั้นได้ทั้งหมด

จากรูปแบบการจัดเนื้อหาที่คอมเมเจอร์ได้ให้รายละเอียดไปแล้วนั้น มีข้อที่น่าสังเกตว่าในการศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์หรือผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มักจะเน้นการเสนอเรื่องราวในอดีตที่กว้างขวาง เช่น การเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ตามแนวภูมิภาค ตามแนว

อารยธรรม หรือเป็นประวัติของประเทศ โดยมุ่งให้เรียนรู้ถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของโลก หรือประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยมักจัดเนื้อหาตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นตั้งนั้น ขอบข่ายการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ผ่าน ๆ มาจึงมีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขวาง แต่ขอบข่ายการเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวเริ่มคลายความสำคัญลง นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความสำคัญต่อการเสนอเนื้อหา ของประวัติศาสตร์เฉพาะเรื่องมากขึ้น โดยเฉพาะให้ความสำคัญกับเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มใหญ่ในสังคม เพื่อให้เข้าใจอดีตของคนให้รู้ว่าตัวตนเรามาจากไหน ซึ่งจะทำให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของสังคมมากยิ่งขึ้น

2. มโนคติทางประวัติศาสตร์

มโนคติสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้น นักประวัติศาสตร์หลายท่านได้พยายามรวบรวมและอธิบายในรายละเอียดไว้ เช่น ริทเตอร์ (Harry Ritter) ได้รวบรวมมโนคติทางประวัติศาสตร์ โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ “Dictionary of Concepts in History (1986) นอกจากนี้นักการศึกษาโดยเฉพาะนักการศึกษาทางสังคมศึกษา เช่น แบงส์ (James A.Banks) อีลลิส (Arthur K.Ellis) ฟรีแลนด์ (Kant Freeland) ชาเวจ และอาร์มสตรอง (Tom V. Savage and David G. Armstrong) เป็นต้น ได้เสนอแนะมโนคติทางประวัติศาสตร์ที่ควรนำมาพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนอยู่หลายมโนคติด้วยกัน ในที่นี้ขอประมวลมโนคติทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ๆ ที่ควรนำมาพัฒนาให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น ดังมีมโนคติดังต่อไปนี้

1) อารยธรรม (Civilization) ริทเตอร์ (Ritter 1986 : 39) ให้รายละเอียดของคำว่าอารยธรรมไว้ว่า 1) พัฒนาการของสังคมมนุษย์ คุณลักษณะของโครงสร้างทางสังคม ความเจริญทางเทคโนโลยี และการบริหาร ระดับความเจริญทางสติปัญญา และสุนทรียศาสตร์ 2) กระบวนการพัฒนาสังคมในด้านเทคโนโลยี การบริหาร สติปัญญา และสุนทรียศาสตร์ 3) เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับที่นักมานุษยวิทยาใช้ คือคำว่า . “วัฒนธรรม” (Culture) ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัตถุหรือวิถีการดำเนินชีวิต

ส่วนแบงส์ (Banks, 1977 : 216) ได้อธิบายว่า อารยธรรมหมายถึง วัฒนธรรมทั้งมวลของมนุษย์ ของประเทศ หรือของยุคสมัย อารยธรรมนั้น ถือว่า เป็นมโนคติทางวิชาการมานุษยวิทยา ซึ่งนักมานุษยวิทยามักนิยมเรียกว่า “วัฒนธรรม” มากกว่าอารยธรรม แต่มีข้อที่น่าสงสัยว่า นักประวัติศาสตร์ไม่ได้ตัดสินใจว่า ประสพการณ์ทั้งมวลของมนุษยชาติทั้งหมด คือ อารยธรรม แต่จะเลือกสรรเฉพาะความเจริญที่ปรากฏเด่นชัดและได้รับการยกย่องแล้วในชาติต่าง ๆ ทั้งในซีกโลกตะวันตกและตะวันออก ความเจริญดังกล่าว ได้แก่ ความเจริญด้านดนตรี วรรณคดี การเมืองการปกครอง เป็นต้น

2) เหตุปัจจัย (Causation) เหตุปัจจัย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ที่ใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จากคำนิยามที่ปรากฏในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน 2524 : 54) ได้อธิบายเหตุปัจจัยไว้ว่า “ความสัมพันธ์องค์ประกอบที่มาก่อนและองค์ประกอบที่ตามหลังของพฤติกรรมซึ่งมีลักษณะที่แน่นอนพอจะตั้งเป็นกฎทางวิทยาศาสตร์ได้”

3) การเปลี่ยนแปลง (Changes) แบงส์ (Banks, 1977 : 215) อธิบายว่า มโนคตินี้หมายถึง ปรากฏการณ์ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่คงที่ มีความแตกต่างกันในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ และแต่ละปี การให้ผู้เรียนได้เข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวโดยยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นนับว่าสำคัญมาก ข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนคตินี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ความขัดแย้ง (Conflicts) จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน 2524 : 79) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้งหรือการขัดกันว่า คือกระบวนการกับสถานการณ์ ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มไม่ต่ำกว่าสองคนหรือสองกลุ่มแสวงหาทางทำลายความมุ่งหมายของกันและกัน กีดกันมิให้แต่ละฝ่ายได้รับความพอใจในผลประโยชน์ของตน จนอาจถึงขั้นทำอันตรายกันและกันได้

มโนคติ “ความขัดแย้ง” นี้ แบงส์ (Banks, 1977 : 215) ได้อธิบายว่า ถ้าศึกษาเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จะพบว่า การไม่เห็นด้วย การตกลงกันไม่ได้ หรือการเป็นปรปักษ์กันซึ่งเป็นลักษณะของความขัดแย้งนั้น มีปรากฏในระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างประเทศอยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้ เนื่องมาจากต่างฝ่ายต่างก็มีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน หรือถ้ามีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ความขัดแย้งนี้มีผลกระทบต่อสังคมทั้งทางบวกและทางลบ

5) วิฤตการณ์ (Crisis) ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 79) อธิบายว่า วิฤตการณ์ คือ ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจอย่างท้าทาย จุดของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการตัดสินใจเพื่อความอยู่รอดของคนและของสถาบัน

6) การปฏิวัติ (Revolution) ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 388) ให้ความหมายของมโนคติการปฏิวัติว่า คือการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นพื้นฐาน หรือสิ่งที่มีอยู่เดิมในสังคม การปฏิวัติมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมือง ส่วนแบงส์ ชี้ให้เห็นว่า มโนคติ “การปฏิวัติ” นับเป็นมโนคติสำคัญในวิชารัฐศาสตร์ด้วย และถือว่าการปฏิวัติเป็นความขัดแย้งอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งควรชี้แจงให้ผู้เรียนได้เข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในลักษณะนี้

7) ลัทธิชาตินิยม (Nationalism) ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 294) อธิบายว่า เป็นลัทธิที่เกี่ยวกับการเมืองที่เน้นความสำนึกว่าสังคมจะดีที่สุดถ้าหากจัดในรูปของรัฐ-ชาติ (nation-state) และรัฐ-ชาตินั้นจะต้องเน้นจุดรวมที่บุคคลหรือกลุ่มมีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อรัฐของตน รัฐ-ชาติ ถือเป็นระบบการปกครองแบบหนึ่งที่มีความสำคัญแก่พลเมืองทุกคน และขณะเดียวกันก็เน้นให้พลเมืองทั้งหมดต้องยึดถือในอำนาจอธิปไตยของรัฐด้วย

สำหรับแบงส์ (Banks, 1977:26) ได้ให้รายละเอียดว่า ลัทธิชาตินิยมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำของประเทศหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งของประเทศจงใจจะทำหรือแสดงออกเพื่อพัฒนาและปลูกฝังความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองของประเทศ ลัทธิชาตินิยมนี้ในบางครั้งจะเน้นในเรื่องราวของความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน ซึ่งอาจก่อปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของลัทธิชาตินิยมจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์แล้วจะได้ข้อสรุปว่า ลัทธิชาตินิยมอาจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความเป็นปึกแผ่นหรือความสำเร็จของประเทศ แต่หากลัทธิชาตินิยมได้รับการพัฒนาจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและเกิดเป็นสงครามได้ในที่สุด ดังกรณีของประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมนี ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น

8) การสำรวจ (Exploration) แบงส์ (Banks, 1977 : 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์ให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ที่เดินทางท่องเที่ยวไปสำรวจดินแดนที่ตนไม่รู้จัก ทำให้พบดินแดนใหม่ ๆ อีกหลายแห่ง การสำรวจนี้ จัดเป็นมโนคติสำคัญของวิชาภูมิศาสตร์ด้วย โดยทั่วไป นักประวัติศาสตร์จะบันทึกและมักยกย่องความสำเร็จของนักสำรวจชาวยุโรปตะวันตก ในการสำรวจดินแดนต่าง ๆ แต่กลับละเลยการกล่าวถึงวัฒนธรรมหรือเรื่องราวของคนพื้นเมืองในดินแดนที่มีการสำรวจ ทั้ง ๆ ที่ดินแดนเหล่านั้นมีความเจริญมาก่อนที่จะมีการสำรวจดินแดนกัน

9) หลักฐาน (Evidence) ริทเตอร์ (Ritter, 1986 : 143) ให้ความหมายของหลักฐานว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ ความคิดเห็น อนุสาวรีย์ วัตถุสิ่งประดิษฐ์ ประเพณี ฯลฯ หลักฐานเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อสืบหาร่องรอยของอดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้แบ่งเป็นสองประเภท คือหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

10) อคติทางประวัติศาสตร์ (Historical Bias) แบงส์ (Banks, 1977 : 217) อธิบายว่า นักประวัติศาสตร์อาจได้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ไม่สมบูรณ์นัก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักฐาน ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ได้รวบรวมไว้ นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ตัดสินใจว่าหลักฐานหรือ ข้อมูลที่นำมาใช้นั้นมีคุณค่าและมีความน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการคัดเลือกหลักฐานที่จะ นำมาศึกษานั้น จึงมีอคติของนักประวัติศาสตร์ที่จะคัดเลือกหลักฐานขึ้นใดมาศึกษา นอกจากนั้นธรรมชาติ ของหลักฐานและลีลาการบันทึกในหลักฐานนั้น อาจมีอคติสอดแทรกอยู่บ้าง รวมทั้งสภาพทางสังคม วัฒนธรรม และสมัยเวลาที่นักประวัติศาสตร์ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ก็มีส่วนทำให้มีอคติเกิดขึ้นได้ ดังนั้น การบันทึก เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์โดยนักประวัติศาสตร์จึงอาจมีอคติเกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้อง ชี้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเงื่อนไขในข้อนี้และพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในการค้นหา ข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้

กล่าวโดยสรุป มโนคติสำคัญทั้ง 10 มโนคติที่ประมวลมานี้ เป็นมโนคติหลักของวิชา ประวัติศาสตร์ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในมโนคติทั้ง 10 อย่างถ่องแท้แล้ว ย่อมทำให้เข้าใจ ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอย่างแท้จริง

ตอนที่ 2 พัฒนาการการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.1 พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์

1. วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เมื่อมีการใช้หลักสูตรในระยะแรก ๆ คือหลักสูตรประโยคต่าง ๆ ที่ออกใช้ในปี พ.ศ. 2438 นั้น มีการสอนวิชาประวัติศาสตร์บ้างแล้ว โดยนักเรียนได้เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของประเทศ โดย การอ่านในวิชาภาษาไทย ใน ปี พ.ศ. 2445 มีการกำหนดให้เรียนวิชาภูมิศาสตร์และพงศาวดาร ใน ปี พ.ศ. 2452 กรมศึกษาธิการออกหลักสูตรประโยคมูลศึกษา กำหนดให้มีวิชาจรรยา วิชาความรู้เรื่อง เมืองไทย ซึ่งก็คือ ภูมิศาสตร์และพงศาวดารสำหรับเด็กนั่นเอง

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2456 มีการประกาศใช้หลักสูตรหลวง ในส่วนของพงศาวดารหรือ เนื้อหาประวัติศาสตร์ระดับประโยคประถม ชั้นมัธยมตอนต้น มัธยมตอนกลางนั้น มีเนื้อหาสาระ เหมือนเดิมทุกประการ ส่วนในชั้นมัธยมตอนปลาย วิชาพงศาวดาร ซึ่งแต่เดิมเขียนไว้อย่างละเอียดนั้น หลักสูตรใหม่นี้เพียงแต่สรุปความลงเป็นย่อ ๆ ว่า สอนพงศาวดารโลก

ครั้งต่อมาใน ปี พ.ศ. 2464 มีการปรับปรุงหลักสูตรและโครงการศึกษาอีก แต่วิชา จรรยา ภูมิศาสตร์ และพงศาวดาร ยังคงใช้ตามที่ปรับปรุงใน ปี พ.ศ. 2456 และหลักสูตรนี้ก็ใช้ได้ต่อมา จนถึงเปลี่ยนแปลงการปกครอง (กรมวิชาการ 2513)

2. วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลักสูตรที่ต้องเปลี่ยนไปมาก คือ หลักสูตรสังคมศึกษา เพราะต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจระบอบการปกครองใหม่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์นั้นยังคงมีอยู่ตามเดิม แต่ในชั้นประถมคงเรียกว่า ความรู้เรื่องเมืองไทย

หลักสูตรปี พ.ศ. 2480 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา ได้นำเอา รายการของหลักสูตรเดิมมาใช้โดยที่มีได้เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแต่อย่างใด แต่มีหัวข้อใหม่ที่ไม่เคยมีอยู่ เดิม คือ การพาเที่ยวดูสถานที่ โดยเขียนไว้ว่า “ให้พานักเรียนเที่ยวดูสถานที่บริเวณใกล้เคียง เพื่อส่งเสริม ความรู้รอบตัวบ้าง ความรู้ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์บ้าง กับทั้งปลูกใจให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ”

ส่วนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมตอนต้นให้เรียนประวัติคนไทยที่สำคัญ 10 คน รู้จัก ประวัติเดิมของชนชาติไทยเฉพาะที่สำคัญ ๆ และให้เรียนประวัติศาสตร์สมัยราชธานีตั้งอยู่ที่กรุงสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และกรุงเทพ ฯ คือประวัติศาสตร์ไทยโดยสังเขปนั่นเอง หัวข้อการพาเที่ยวดูสถานที่ที่มีเหมือน ชั้นประถม

ในชั้น มัธยม 4 5 และ 6 วิชาประวัติศาสตร์ให้เรียนประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่าง ๆ ละเอียดขึ้น เรียนประเทศต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน เรียนเรื่องประเทศจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1834 จนถึงปัจจุบัน ประเทศญี่ปุ่น และโลกภายหลังมหาสงคราม

หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาซึ่งกำหนดขึ้นใหม่ใน ปี พ.ศ. 2491 ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยละเอียด ประวัติศาสตร์สากลเรียนสังเขปประวัติศาสตร์ของยุโรป อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลียนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2000 จนถึงปัจจุบัน

ต่อมา มีการปรับปรุงหลักสูตรแต่ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งออกประกาศใช้ ปี พ.ศ. 2491 และ พ.ศ. 2493

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 ให้เรียนประวัติศาสตร์อย่างย่อของชาติไทยสมัยต่าง ๆ ให้สอนประวัติของวีรชนในประวัติศาสตร์ประมาณ 10 ท่าน และให้สอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับจีน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส โดยสังเขป

หลักสูตรมัธยมตอนต้น พ.ศ. 2493 สำหรับวิชาประวัติศาสตร์กำหนดให้เรียนหัวข้อสำคัญ ดังนี้ ประวัติชาติไทย ประวัติคนไทยที่สำคัญ ประวัติชาติใกล้เคียง

หลักสูตรมัธยมตอนปลาย พ.ศ. 2493 ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ ให้เรียนในหัวข้อ ดังนี้ ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ทั่วไป การพบดินแดนใหม่และการสำรวจ การขนส่ง การสื่อสาร สงครามและสันติภาพ และประวัติบุคคลสำคัญของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2493: 24-29)

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2498 มีการปรับปรุงหลักสูตรเฉพาะชั้นเตรียมอุดมศึกษา กำหนดภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์เป็นวิชาบังคับสำหรับเตรียมอักษรศาสตร์ปีที่ 1 และสังคมศึกษา ข. บังคับสำหรับเตรียมอักษรศาสตร์ปีที่ 2 นอกจากนี้ ยังมีสังคมศึกษา ก. เป็นวิชาเลือกสำหรับแผนกวิชาวิทยาศาสตร์ ในส่วนวิชาบังคับภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์นั้น วิชาประวัติศาสตร์กำหนดให้เรียนประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์จนถึงสิ้นรัชกาลที่ 3 ประวัติศาสตร์ต่างประเทศนั้นเหมือนหลักสูตรเตรียมอุดม 2491

3. วิชาประวัติศาสตร์ ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503

ต่อมา มีการประกาศใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503

3.1 หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หลักสูตรนี้หลอมรวมเนื้อหาเป็นหมวดใหญ่ ๆ 6 หมวด หมวดสังคมศึกษา ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นมาก สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์นั้น ให้เรียนเกี่ยวกับประวัติตนเอง ประวัติของโรงเรียนและชุมชน บุคคลสำคัญของชาติไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยโดยย่อ

3.2 หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 วิชาประวัติศาสตร์มีรายละเอียดที่ให้นักเรียนเรียนในแต่ละปี ดังนี้

ชั้นประถมปีที่ 5 ให้เรียน ประวัติชนชาติไทย โดยสังเขป ประวัติศาสตร์สมัยกรุงสุโขทัย ประวัติบุคคลสำคัญ สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ และข่าวและเหตุการณ์

ชั้นประถมปีที่ 6 ให้เรียน ประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรี ประวัติบุคคลสำคัญ สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ และข่าวและเหตุการณ์

ชั้นประถมปีที่ 7 ให้เรียน ประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ การกู้เอกราช และการตั้งกรุงธนบุรี การตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ประวัติบุคคลสำคัญ สถานที่และวัตถุสำคัญของชาติ และข่าวและเหตุการณ์

3.3 หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503

หมวดสังคมศึกษาแยกเป็น 4 วิชา คือ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ภูมิศาสตร์ และประวัติ-ศาสตร์ ในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ ใน **หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503** นั้น เน้นการเรียนประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาและประวัติศาสตร์ต่างประเทศ

ส่วน **หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503** ในส่วนของวิชา ประวัติ- ศาสตร์ไทย ให้เรียนประวัติศาสตร์สมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ส่วนประวัติศาสตร์ทั่วไป เรียนตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมจนถึงมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 และองค์การสหประชาชาติ

4. วิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

ในส่วนของหลักสูตรสังคมศึกษาได้มีการปรับโครงสร้างของเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ จะจัดหลักสูตรแบบบูรณาการในส่วนของวิชาบังคับและมีรายวิชาเลือกจำนวนหนึ่ง

4.1 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มที่เกี่ยวกับสังคมศึกษามากที่สุดคือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในส่วนของวิชาสังคมศึกษาประกอบด้วยหน่วยต่าง ๆ หลายหน่วย และหน่วยที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ คือ หน่วยชาติไทย และหน่วยข่าวและเหตุการณ์วันสำคัญ ซึ่งจัดให้เรียนทุกชั้นปี คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

4.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีโครงสร้างประกอบด้วยกลุ่มวิชา 5 กลุ่ม การจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์ โดยนำเนื้อหาสำคัญของแต่ละรายวิชามาจัดรวมกันในลักษณะบูรณาการและจัดเป็นรายวิชาเดียวกันโดยเรียกว่า สังคมศึกษา ประกอบด้วยรายวิชา ส 101 ส 102 ส 203 ส 204 ส 305 และ ส 306

สำหรับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้น ได้จัดบูรณาการไว้ในรายวิชาบังคับ ส่วนเนื้อหาประวัติศาสตร์โดยตรง จัดเป็นรายวิชาเลือก สำหรับผู้เรียนที่สนใจวิชาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ

4.3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กำหนดให้กลุ่มวิชาสังคมศึกษาประกอบด้วยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม โดยให้เรียนทั้งส่วนที่เป็นวิชาบังคับและส่วนที่เป็นวิชาเลือก ในส่วนที่เป็นรายวิชาบังคับนั้น ได้จัดรายวิชา ส 605 เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ นอกจากนั้น ยังมีวิชาเลือกที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนที่สนใจวิชาประวัติศาสตร์หรือต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้เลือกถึง 11 วิชา

ต่อมาได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคม โดยมีการประกาศใช้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5. สาระประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นับเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญในหลักสูตร สาระที่เป็นองค์

ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์

สำหรับสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระนี้เน้นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้ความเข้าใจว่าวิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาตินั้นมีการสั่งสมมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การศึกษาเรื่องราวในอดีตทำให้เกิดการเรียนรู้ว่ามนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร เหตุการณ์ และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์ และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไป

การเรียนการสอนสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์นี้ โรงเรียนจะจัดหลักสูตรโดยจัดทำรายวิชาที่จะสอน โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้จำนวน 3 มาตรฐาน รวมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นอีกด้วย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2545 :33 – 35)

เรื่องที่ 2.2 สาระประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการพัฒนาเยาวชนเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละระดับ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ย่อยไว้ 5 สาระ เหมือนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

สาระที่ 1	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
สาระที่ 2	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
สาระที่ 3	เศรษฐศาสตร์
สาระที่ 4	ประวัติศาสตร์
สาระที่ 5	ภูมิศาสตร์

สาระประวัติศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น นับเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งในหลักสูตร เป็นสาระที่จะหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจ ตลอดจนความผูกพันกับท้องถิ่น ประเทศชาติ รวมทั้งมนุษยชาติในภูมิภาคและสังคมโลกด้วยกัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

นอกจากนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปี (ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) และตัวชี้วัดช่วงชั้น (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ในสถานศึกษานั้น จากคำสั่งของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่กำหนดให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.1- ม.6) ในทุกสังกัดจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยสถานศึกษาจะต้องดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรสถานศึกษาในรายวิชาพื้นฐานให้สอดคล้องกับคำสั่งที่กำหนดไว้ดังกล่าว มีข้อมูลสำคัญโดยสังเขป ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554: 15)

1) ระดับประถมศึกษา กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมง แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาจัดตารางเรียนสำหรับรายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 40 สัปดาห์ รวม 40 ชั่วโมง

2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมง (1 หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถ จัดเป็น 2 ภาคเรียน โดยจัดเป็นรายวิชาละ 0.5 หน่วยกิต หรือจัดไว้ในภาคเรียนใดภาคเรียนหนึ่ง โดยจัดเป็นรายวิชาละ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 80 ชั่วโมง (2 หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถ จัดได้หลายแบบ เช่น จัดเป็นรายวิชาละ 0.5 หน่วยกิต จำนวน 4 ภาคเรียน/จัดเป็นรายวิชาละ 1 หน่วยกิต จำนวน 2 ภาคเรียน การจัดไว้ในระดับชั้นใด ภาคเรียนใดก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา และค่านึงหลักของพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

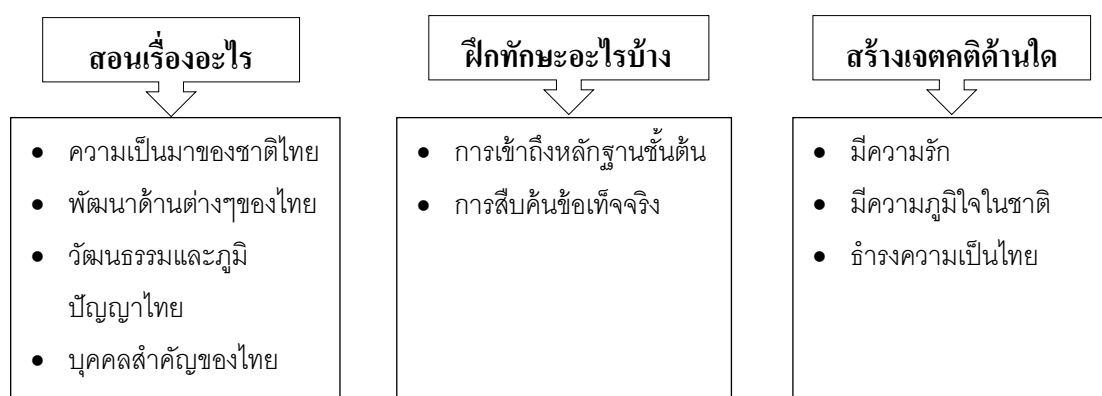
เรื่องที่ 2.3 ประเด็นและจุดเน้นในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อ เสริมสร้างสำนึกความเป็นไทย

จากมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 มาตรฐาน จะเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา โดยมาตรฐานการเรียนรู้ได้สะท้อนถึงความรู้ กระบวนการ และเจตคติที่สำคัญของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่ง

สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงสาระของความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติน่านิยมของทั้ง 3 มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้สัมพันธ์กัน

ความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ/ค่านิยม จากมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ข้อ หากจะมุ่งที่เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่รักชาติ ก็คือ มาตรฐาน ส 4.3 เริ่มจากการรู้จักตนเอง ชุมชน และสังคมไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย ส่วนมาตรฐาน ส 4.2 จะนำนักเรียนออกไปสู่สังคมโลกด้วยการศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์เริ่มที่ชาติตนเอง ก่อนถึงเพื่อนร่วมภูมิภาคและร่วมโลก รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่มีต่อตนเอง สังคมชาติและสังคมโลก ส่วนมาตรฐาน ส 4.1 เป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง

สำหรับมาตรฐาน ส 4.3 ที่ระบุว่า เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย เป็นมาตรฐานที่มุ่งให้นักเรียนเป็นคนไทยที่รักชาตินั้น ถ้าครูผู้สอนพิจารณาจากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง จะพบว่าเรื่องที่ครูสังคมศึกษาจะสอนในด้านเนื้อหา การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติมีอะไรบ้าง สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้วิเคราะห์ไว้ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554: 17)

จากมาตรฐาน 4.3 เมื่อพิจารณาถึงประเด็นและจุดเน้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่จะเสริมสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ ประกอบกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช. 2557) ที่ได้มีนโยบายให้ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีความปรองดอง สมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557:4 - 6) จึงได้กำหนดประเด็นและจุดเน้นไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1) **ประวัติความเป็นมาหรือรากเหง้าของความเป็นไทย** เนื่องจากเห็นว่าไม่ว่าเราจะหยิบประเด็นใดในสังคมไทยขึ้นมาเป็นหัวข้อแล้ว ทุกเรื่องล้วนมีความเป็นมาทั้งสิ้น ดังนั้นการสอนเพื่อให้เข้าถึง “กว่าจะเป็นวันนี้” รวมทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย ในช่วงเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมหรือสำนึกร่วมในสังคม อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหน หรือธำรงความเป็นไทยนี้สืบไป

2) **สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายความเป็นชาติ** ในที่นี้หมายถึง ความเป็นไทย ที่จะนำมาสร้างความภาคภูมิใจนั้น ย่อมมีความเป็นรูปธรรม หรือลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ สัมผัสรับรู้ได้ การนำรูปสัญลักษณ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ทั้งด้านการก่อกำเนิดในบริบททางประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ หรือเปรียบเทียบกับสังคมอื่นในประเด็นเดียวกัน น่าจะสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติที่มีศักดิ์ศรี มีเกียรติยศทัดเทียมกับนานาประเทศในโลกปัจจุบัน

3) **สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย** เราย่อมตระหนักกันดีว่า พระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะในหลวงองค์ปัจจุบัน ทรงเป็นผู้นำชาติในทุก ๆ ด้าน พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตก็เช่นกัน เราคงไม่มีอักษรไทย วรรณกรรมไทย หากไม่มีนโยบายการสร้างชาติไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งสุโขทัย ดินแดนไทยกับประเทศไทยที่คงอยู่ในปัจจุบันก็เป็นผลมาจากการปกป้องและการเป็นผู้นำในสงครามของพระมหากษัตริย์ไทยและบรรพบุรุษในอดีต ความทันสมัยในปัจจุบันของเราก็คงล้วนเป็นวิเทศบายของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรี และหากได้เปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านที่เคยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นเราในปัจจุบัน เยาวชนไทยก็คงเกิดสำนึกในความเป็นชาติไทยขึ้นได้

4) **บรรพบุรุษไทย** เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ความคงอยู่ของชาติในทุกวันนี้ รวมทั้งความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นอัตลักษณ์ไทยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน ล้วนเกิดขึ้นจากความพยายามและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในอดีต ดังนั้นการรู้จักบรรพบุรุษไทยในแง่ความเพียรพยายาม การเสียสละ ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมือง ย่อมสามารถสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ดี

5) **วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมไทย** ในที่นี้หมายรวมถึงรูปลักษณ์และวิถีไทยที่เคยมีอยู่ในอดีตซึ่งหลายเรื่องได้ปรับเปลี่ยนเพื่อให้คงอยู่ได้ในปัจจุบัน นอกจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความเชื่อทางศาสนาแล้ว หากเราได้พิจารณาคุณลักษณะเด่นในสังคมไทยอย่างแจ่มชัด เราจะได้พบถึง (1) รากเหง้าความเป็นมาของแต่ละวัฒนธรรม (2) ความผสมผสานในพหุสังคม (3) การคัดเลือกและการปรับใช้วัฒนธรรมอื่น หรือความเจริญอื่นในวัฒนธรรมไทย ที่นับว่าเป็นความฉลาดในกาประสานประโยชน์ของบรรพบุรุษไทยและ (4) ความสามารถของคนไทยที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทย ซึ่งแทรกอยู่ในวัฒนธรรม การได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอาจสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ทางหนึ่ง

ภูมิปัญญาไทย หากเราได้พิจารณาทุกเรื่องราวและทุกสิ่งที่จับต้องได้ เมื่อได้ทำความเข้าใจกับเรื่องราวดังกล่าว เราจะพบว่า คนไทยในแต่ละแหล่งที่ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง เช่น หากได้วิเคราะห์การตั้งราชธานีไทยในด้านภูมิปัญญาของบรรพบุรุษอาจสร้างความภาคภูมิใจให้เยาวชนไทยได้ หากได้วิเคราะห์โครงการพระราชดำริซึ่งจะสะท้อนชัดเจนถึงในหลวงของเรา เป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำชาติที่ใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาพัฒนาวิถีความเป็นอยู่ของคนไทย และประเทศชาติ แม้เราจะแบ่งประเภทของภูมิปัญญาไทยออกเป็นชื่อ

เรียกต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ภูมิปัญญาจากกรุงเทพฯ แต่ภายใต้ชื่อเหล่านี้เป็นเพียงสะท้อนถึงแหล่งกำเนิดและระดับการใช้สอยหรือประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งทุกภูมิปัญญาล้วนสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ หากผู้สอนได้เน้นวิถีดั้งเดิม และความเป็นมาของสิ่งนั้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึง “กว่าจะเป็นวันนี้ได้”

จากประเด็นและจุดเน้นทั้ง 5 ประการที่ปรากฏในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ครูสังคมศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประเด็นและจุดเน้นดังกล่าว เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ตามเป้าหมาย

ตอนที่ 3 หลากหลายกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 3.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมีหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของมนุษยชาติในอดีต โดยเฉพาะในประเทศหรือท้องถิ่นของตนนั้น จะทำให้นักเรียนมีความรักความผูกพันต่อชาติของตนอย่างยิ่ง รวมถึงการมีความรับผิดชอบในประเทศของตนอีกด้วย ความรับผิดชอบต่อประเทศของนักเรียนนี้เอง จะทำให้นักเรียนตระหนักได้ว่า หน้าที่ความเป็นพลเมืองดีที่มีต่อประเทศของตนควรเป็นอย่างไร

1.2 การพัฒนาความรักชาติ ความภูมิใจในชาติของตน และความจงรักภักดีต่อชาติ วิชาประวัติศาสตร์ นอกจากจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีแล้ว นักการศึกษาหลายท่านยังเชื่อว่า ประวัติศาสตร์จะช่วยพัฒนาในเรื่องความรักชาติ (patriotism) ความภาคภูมิใจในชาติของตน รวมทั้งความจงรักภักดีต่อชาติตน (loyalty) อีกด้วย (Lewenstein, 1963 : 148)

1.3 การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากจะมุ่งเน้นความเป็นพลเมืองดีความรักชาติดังกล่าวมาแล้วนั้น ประวัติศาสตร์ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เพื่อนำมาเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน วิชาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นเข้าใจสภาพของสังคมได้ดีขึ้น รวมทั้งสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เอลเลน (Allen, 1967 : 291 - 293) กล่าวว่า “เป้าหมายในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ก็คือ การเรียนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน”

ซี.พี.ฮิล (2513 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงคุณค่าและวัตถุประสงค์ของการสอนประวัติศาสตร์ให้แก่เด็กว่า “ประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าที่ดีอย่างแท้จริงและให้ประโยชน์แก่เด็กและคนมาก ประวัติศาสตร์ช่วยให้เด็กที่กำลังโตคลายความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นอันเกี่ยวกับผู้อื่นในเรื่องของการดำรงชีวิต บุคลิกลักษณะ การกระทำและความคิดต่าง ๆ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ยังสามารถทำให้มีความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกของมวลมนุษย อันได้แก่ ภาษา วรรณคดี ศิลปะ และการดำเนินชีวิต เป็นต้น การสอนประวัติศาสตร์ สามารถช่วยฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจและมีการแสดงออกที่มั่นคงได้อย่างถูกต้องและแน่นอน นอกจากนั้น ยังช่วยแยกแยะสิ่งที่มีสาระประโยชน์และไม่มีสาระประโยชน์ออกจากกันอย่างเด่นชัด เช่น สามารถสังเกตเห็นการโฆษณาชวนเชื่อและความจริงที่แตกต่างกันอย่างไร ประวัติศาสตร์ช่วยให้คนรู้จักในปัญหาของชุมชนสมัยใหม่ การเมือง สังคม และเศรษฐกิจในสมัยของตนเอง อนึ่ง ประวัติศาสตร์เป็นเสมือนบทเรียนที่สอนให้คนเข้าใจเพื่อเตรียมรับเหตุการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต”

ความมุ่งหมายที่เอลเลนหรือฮิลกล่าวไว้นั้น สอดคล้องกับที่สาวเจและอาร์มสตรอง (Savage and Armstrong, 1992 : 30) ที่ให้ความเห็นว่า “การสอนประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้น ได้เข้าใจว่ามนุษย์มองตนเองและผู้อื่นอย่างไร ได้เข้าใจว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นในประวัติศาสตร์ และสามารถนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ในอดีต มาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน”

1.4 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล วัตถุประสงค์ของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ต้องเน้นที่ตัวผู้เรียนให้เขาเรียนประวัติศาสตร์โดยใช้ความคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ สืบแสง พรหมบุญ ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการสอนประวัติศาสตร์ว่า ควรสอนให้นักเรียนคิดเป็น มีความเป็นตัวของตัวเอง และสอนให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ โดยผู้เรียนต้องปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น (สืบแสง พรหมบุญ 2523: 35-36)

นอกจากนั้น คลาร์ค (Clark 1972:179) เน้นว่า ควรสอนให้นักเรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์ นั่นคือใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างของประวัติศาสตร์เป็นการนำอดีตมาศึกษาเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสอนให้นักเรียนมีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์

จากวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จะพบว่าการสอนมุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลว่าหลักฐานหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด และที่สำคัญการเรียนประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในประวัติความเป็นมาของชาติหรือท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ความรักและความภูมิใจนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชาติหรือท้องถิ่นของตนเช่นบรรพบุรุษในประวัติศาสตร์ได้เคยประพฤติปฏิบัติมา

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนจึงต้องมีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ในที่นี้จะเสนอตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การศึกษานอกสถานที่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ การจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน การพูด และการแสดงในวิชาประวัติศาสตร์ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวไว้ในเรื่องที่ 3.2 – 3.6 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต่อไป

เรื่องที่ 3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ใช้นั้น เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นกระบวนการที่แสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการศึกษาเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนในสถานศึกษา จึงควรนำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาเรื่องราวและเหตุการณ์ในอดีตมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีความหมายและมีคุณค่าอย่างแท้จริง

วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีสอนโดยใช้วิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ มาจัดขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างเป็นลำดับ

เพื่อให้นักเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของการกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งสมมติฐาน การรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหลักฐานหรือข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือผลของการศึกษาค้นคว้า

สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) **ขั้นกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน** ก่อนที่ผู้เรียนจะกำหนดปัญหาได้นั้น ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนฝึกการสังเกตหรือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีต หรือการกระทำของบุคคลในประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดข้อคิดว่า มีจุดใดหรือประเด็นที่สามารถนำมากำหนดเป็นปัญหาเพื่อการศึกษาและค้นหาคำตอบได้ การกำหนดปัญหานี้ ผู้สอนอาจช่วยให้ข้อแนะนำหรือร่วมกับผู้เรียนการกำหนดปัญหาที่จะศึกษา เมื่อกำหนดปัญหาได้แล้ว ผู้สอนจะแนะนำให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐานเพื่อการค้นคว้าหาข้อสรุปต่อไป

การตั้งสมมติฐาน เมื่อผู้เรียนกำหนดปัญหาได้แล้ว ผู้เรียนจะร่วมกันกำหนดขอบเขตของปัญหา และกำหนดแนวทางการศึกษาปัญหา ในที่นี้จะกำหนดเป็นสมมติฐาน ซึ่งเป็นการเดาคำตอบหรือกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะเป็นไปได้ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนอาศัยพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มาตั้งสมมติฐาน สมมติฐานที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางในการศึกษาให้ตรงประเด็น

2) **ขั้นรวบรวมหลักฐาน** ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีค้นคว้าและบอกแหล่งที่ผู้เรียนจะสามารถแสวงหาและรวบรวมหลักฐานได้ เช่น

- แนะนำประเภทของหลักฐาน ได้แก่หลักฐานชั้นต้น หลักฐานชั้นรอง หรือ หลักฐานชั้นที่สาม
- แนะนำวิธีการค้นคว้าข้อมูลหรือหลักฐานในห้องสมุด
- แนะนำบรรณานุกรมเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ หนังสือ บทความ
- แนะนำการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

หลักฐานหรือข้อมูลบางอย่าง ครูผู้สอนอาจเตรียมมาให้ผู้เรียนเพื่อประกอบการเรียนและค้นคว้า โดยรวบรวมไว้ในห้องสมุดหรือมุมหนังสือภายในห้องเรียน เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าของนักเรียน เมื่อผู้เรียนได้สำรวจเอกสารและหลักฐานแล้ว ต่อไปคือ การรวบรวมและคัดเลือกหลักฐาน ผู้เรียนจะทำการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลและหลักฐานว่า หลักฐานหรือข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา และคัดแยกข้อมูลหรือหลักฐานดังกล่าว ว่าหลักฐานใด เป็นหลักฐานชั้นต้น ชั้นรอง หรือชั้นที่สาม และลำดับความสำคัญของหลักฐานหรือข้อมูลเหล่านั้น

3) **ขั้นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน** เมื่อรวบรวมหลักฐานได้มากพอสมควรแล้ว ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลและหลักฐานนั้น ๆ มาวิเคราะห์และประเมินคุณค่า ในขั้นนี้ผู้สอนต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน โดยใช้ “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งประกอบด้วยวิพากษ์ภายนอก คือตรวจสอบข้อมูลหรือตัวหลักฐานว่ามีความถูกต้องหรือข้อบกพร่องของหลักฐานที่จะนำมาใช้หรือไม่ และการวิพากษ์ภายใน คือ การศึกษาถึงความน่าเชื่อถือของเอกสารหรือหลักฐานว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

4) **ขั้นตีความหลักฐานและสังเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน** เมื่อหลักฐานหรือข้อมูลได้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนตีความหลักฐานหรือข้อมูล แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องพยายามเรียบเรียงความคิดของตนเองโดยอาศัยข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้หากพบข้อค้นพบใหม่ ๆ ผู้เรียนสามารถย้อนกลับไปศึกษา

หลักฐานหรือข้อมูลเพิ่มเติมได้ เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ เมื่อสังเคราะห์แล้ว ผู้เรียนจะเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ในลักษณะการอธิบายโดยมีความคิดเห็นของผู้ศึกษาประกอบ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและแนวคิดเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนนี้คาดว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

5) ขั้นนำเสนอผลการศึกษา เป็นขั้นของการนำเสนอข้อมูลผ่านการค้นคว้าและสังเคราะห์ มาแล้ว มาเรียบเรียงเป็นความรู้และแนวคิดสำคัญ การนำเสนอเนื้อหาในขั้นนี้ ผู้เรียนสามารถเสนอเนื้อหาได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเป็นรายงาน การเขียนเป็นบทความ การบรรยาย อภิปราย สัมมนา หรือเสนอในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้เรียนต้องเสนอผลการศึกษาให้น่าสนใจ และมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ

วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นี้ นับว่าเป็นวิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และอาจได้องค์ความรู้ใหม่ วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนเรียนประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ และเกิดทัศนคติใหม่ว่า วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเหตุและผล และมีคุณค่าอย่างแท้จริง

เรื่องที่ 3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาจากสถานที่

การจัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาจากสถานที่ โดยเฉพาะประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นับว่ามีความสำคัญมาช้านานแล้ว เพราะการไปทัศนศึกษาจากสถานที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรง นอกจากนั้น ยังเป็นการพัฒนาจิตสำนึกความรักและความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษมอบให้แก่คนรุ่นหลัง

สำหรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาจากสถานที่ มีขั้นตอนการสอนตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาหรือประเด็นที่จะไปศึกษาจากสถานที่ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเป็นต้นว่า หลังจากเรียนบทนั้น ๆ จบแล้ว ผู้สอนอยากจะให้ผู้เรียนได้รับรู้อะไรเพิ่มเติมหรือเพิ่มประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนอะไรบ้าง ผู้สอนจะกำหนดขึ้นมา เพื่อวางแผนจัดการศึกษาจากสถานที่ต่อไป

2. การวางแผนและการเตรียมการ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนได้เช่นกัน ในการวางแผนสิ่งที่ต้องกำหนด คือ

1) วัตถุประสงค์ของการศึกษาจากสถานที่ที่มีอะไรบ้างและวัตถุประสงค์นั้นสอดคล้องกับบทเรียนหรือไม่

2) จะไปศึกษาจากสถานที่ใด โดยวิเคราะห์ว่า สถานที่แห่งนั้นจะให้ประโยชน์อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3) กำหนดวันที่จะไปศึกษา เหมาะสมหรือไม่ สะดวกอย่างไร

4) ไปโดยวิธีใด เช่น การใช้พาหนะ เส้นทางที่จะมีอันตรายหรือไม่

5) ผู้เรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปศึกษาเพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่มีข้อมูลก็ต้องให้เอกสารหรือบทเรียนเพิ่มเติม

6) กิจกรรมระหว่างไปศึกษาจากสถานที่ที่มีอะไรบ้าง

7) วิธีการประเมินผลจะทำอย่างไร

เมื่อวางแผนแล้วผู้สอนต้องไปขอความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียนเสียก่อน เมื่อผู้บริหารโรงเรียนเห็นชอบแล้วจึงไปติดต่อและขออนุญาตจากเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา เมื่อได้รับคำตอบ จึงดำเนินการติดต่อขออนุญาตผู้ปกครองของนักเรียน รวมทั้งจัดเตรียมพาหนะต่อไป

3. การไปศึกษานอกสถานที่ มีการดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้สอนอาจแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ในกรณีที่นำผู้เรียนไปเป็นกลุ่มใหญ่ เพราะการไปชมหรือศึกษานอกสถานที่เป็นกลุ่มใหญ่อาจทำให้ผู้เรียนศึกษาได้ไม่เต็มที่ การแบ่งเป็นกลุ่มย่อยและให้มีวิทยากรประจำกลุ่มจะได้ผลมากกว่า เช่น การไปศึกษาศิลปะในวัดไทย อาจมีพระภิกษุ 4-5 รูป ช่วยเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม นำชมศิลปะของวัดอย่างใกล้ชิด

2) ระหว่างที่ศึกษาและชมสถานที่ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เช่น การจดบันทึก การซักถาม เป็นต้น

3) ระหว่างการศึกษานอกสถานที่ ผู้สอนควรดูแลความปลอดภัย กิริยามารยาทของผู้เรียนด้วยว่าแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่

4) ผู้สอนต้องคอยสังเกตว่าผู้เรียนทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการศึกษานอกสถานที่ที่มาน้อยเพียงใด

4. การประเมินผล หลังจากศึกษานอกสถานที่และกลับมาโรงเรียนแล้ว ต้องมีการประเมินผลหรือติดตามผล เป็นต้นว่า

- การศึกษานอกสถานที่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เวลาที่ใช้ไปคุ้มค่าหรือไม่

- นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึอย่างไรกับการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้

ฯลฯ

ส่วนการประเมินการเรียนรู้ที่ได้นั้นกระทำได้จากวิธี เช่น

- ให้เขียนรายงาน

- ให้เขียนเล่าเรื่องราวประสบการณ์

- ให้มาคุยกันหน้าชั้นหรือแสดงความคิดเห็น

ฯลฯ

เรื่องที่ 3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์

การให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ (chronology) จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นเหตุเป็นผล และสามารถทำให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ได้อีกด้วย และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์เหล่านั้นมาสู่ปัจจุบัน

การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมอยู่หลาย กิจกรรมด้วยกัน ได้แก่ กิจกรรมการนับช่วงเวลาและการเทียบศักราชในวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการสร้างแผนภูมิ และกิจกรรมการสร้างเส้นเวลา

1. กิจกรรมการนับช่วงเวลาและการเทียบศักราชในวิชาประวัติศาสตร์

1.1 การนับช่วงเวลา ครูควรอธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับการนับเวลาและการแบ่งช่วงเวลา ได้แก่

1) วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น วันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2552 หรือ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2009 เป็นต้น

2) วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น วันที่ 7 ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 พ.ศ. 2552 เป็นต้น

3) การนับศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ทั่วไป เป็นต้นว่า

- สมัยก่อนพุทธกาล
- พุทธศักราช (พ.ศ. - B.E. Buddhist Era)
- สมัยก่อนคริสตกาล (B.C. - Before Christ)
- คริสต์ศักราช (ค.ศ. - A.D. Anno Domini - the year of the Lord)
- ฮิสเราะห์ (ฮ.ศ. - A.H. - Anno Hegirae - in the year of the Hijra)

การนับศักราชแบบไทย สำหรับประวัติศาสตร์ไทย ก็มีคำศัพท์ที่เกี่ยวกับศักราช ตัวอย่างเช่น พุทธศักราช จุลศักราช มหาศักราช รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) เป็นต้น

4) การนับช่วงเวลา ได้แก่ ทศวรรษ ศตวรรษ สหัสวรรษ

5) การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ ได้แก่

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แยกเป็นยุคย่อย ๆ ตามลำดับ ได้แก่ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ

สมัยประวัติศาสตร์ แยกเป็นยุคย่อย ๆ ตามลำดับ ดังนี้ สมัยโบราณ สมัยกลาง สมัยใหม่ และสมัยปัจจุบัน

สำหรับการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย แบ่งเป็นสมัยต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แบ่งเป็นยุคย่อย เรียงตามลำดับดังนี้ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ

สมัยประวัติศาสตร์ การเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ในดินแดนประเทศไทยเริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 1000 ปี โดยแบ่งเป็นยุคต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

- สมัยแคว้นโบราณในประเทศไทย (พุทธศตวรรษที่ 12 – 19)

- สมัยสุโขทัย
- สมัยอยุธยา
- สมัยธนบุรี
- สมัยรัตนโกสินทร์

1.2 วิธีเทียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ครูควรสอนให้นักเรียนสามารถเทียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาในประวัติศาสตร์เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง เป็นต้นว่า

- 1) ถ้าจะเปลี่ยน พ.ศ. เป็น ค.ศ. ให้ บวกด้วยตัวเลข 543
- 2) ถ้าจะเปลี่ยน ค.ศ. เป็น ฮ.ศ. ให้ลบด้วยตัวเลข 621
- 3) ถ้าจะเปลี่ยน พ.ศ. เป็น ร.ศ. ให้ลบด้วยตัวเลข 2325

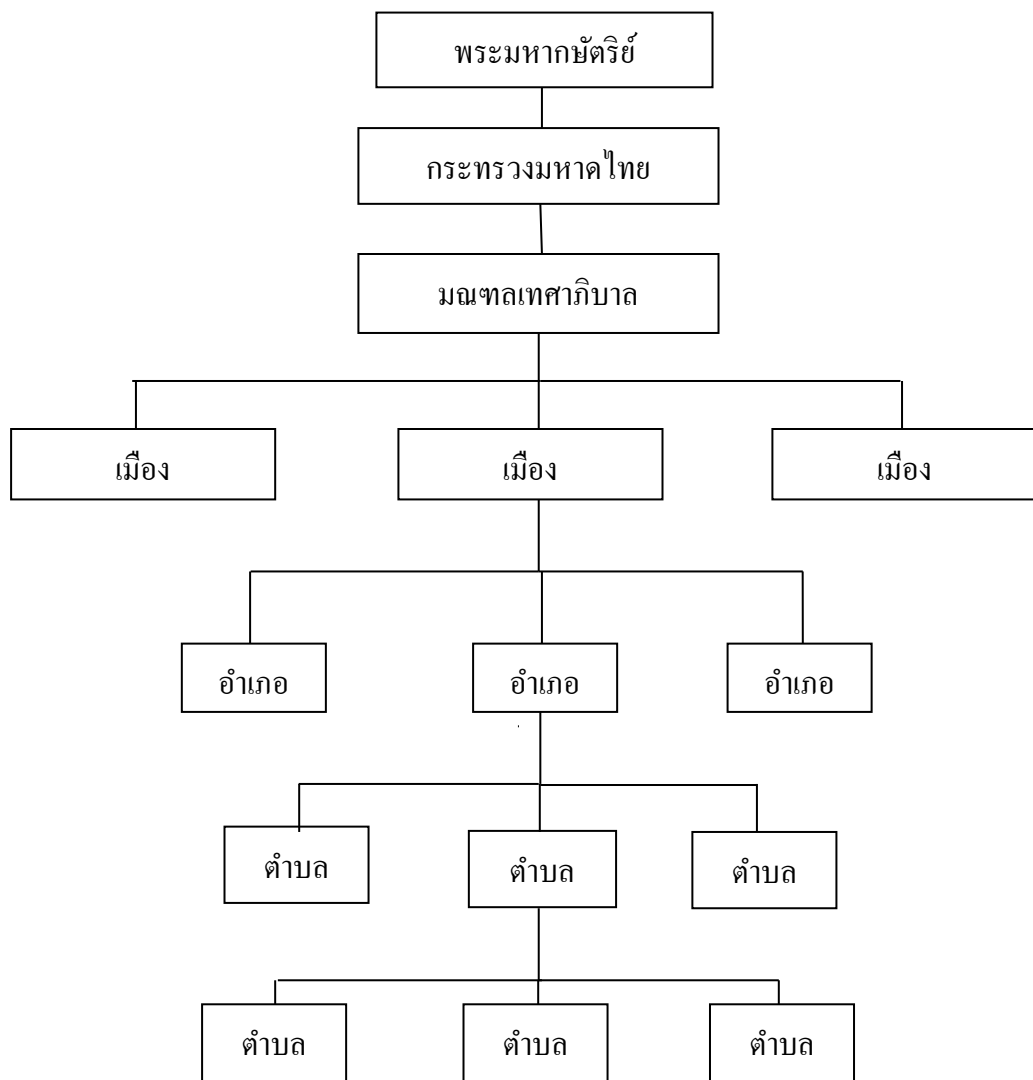
2. กิจกรรมการสร้างแผนภูมิในวิชาประวัติศาสตร์

แผนภูมิ เป็นกราฟิกชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแผนภูมิเป็นกราฟิกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ความต่อเนื่อง วิวัฒนาการ ระหว่างข้อเท็จจริงและแนวความคิดอย่างมีระเบียบ และมีเหตุผล และยังสามารถแสดงลำดับของเหตุการณ์ได้อีกด้วย ครูผู้สอนสามารถนำแผนภูมิแบบต่าง ๆ ไปใช้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนได้ ตัวอย่างเช่น

- 1) ใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน
- 2) ใช้ในการกำหนดปัญหาให้นักเรียนอยากค้นคว้า
- 3) ใช้กระตุ้นหรือเร้าให้นักเรียนสนใจอยากเรียน
- 4) ใช้ประกอบการอธิบาย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายในสิ่งที่เรียนได้รวดเร็ว และชัดเจนขึ้น
- 5) ใช้ทบทวน และสรุปบทเรียนเพื่อให้เข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับชนิดของแผนภูมิที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีอยู่หลายชนิด ได้แก่

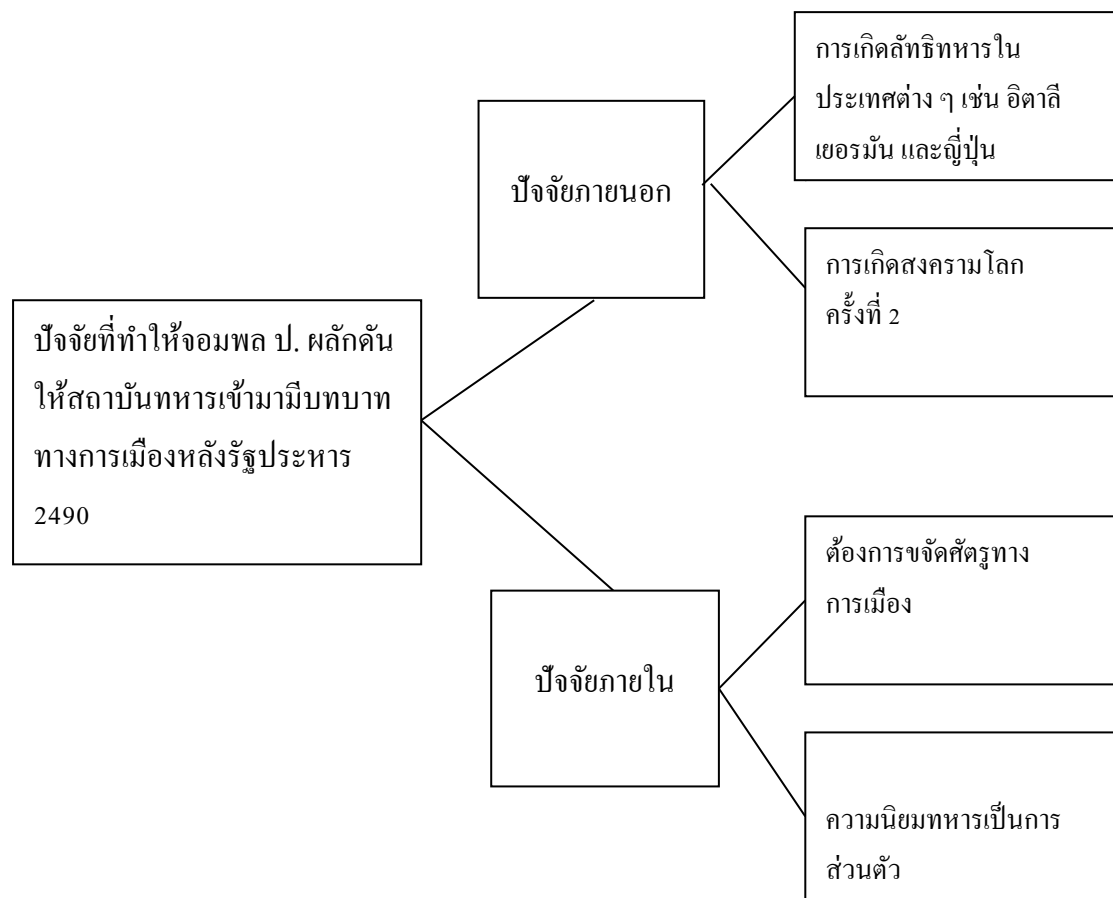
1) แผนภูมิองค์การ (organization chart) เป็นแผนภูมิที่ออกแบบเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสายงานในองค์การสถานที่ทำงาน ระบบการแบ่งสายงาน ให้เห็นสายการบริหารงาน และความสัมพันธ์ของหน่วยงานย่อย ๆ

แผนภูมิองค์กร : แสดงสายการบังคับบัญชาการบริหารส่วนภูมิภาครัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

2) แผนภูมิต้นไม้ (tree chart) เป็นแผนภูมิที่แสดงของสิ่งที่เป็นส่วนรวม หรือเป็นความคิดรวบยอด สามารถแยก ออกเป็นส่วนย่อยได้หลายส่วน เหมือนต้นไม้ที่เจริญจากลำต้นแล้วแตกแขนงเป็นกิ่ง ก้าน ในการเขียนแผนภูมิต้นไม้ สามารถเขียนได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับชนิดหรือประเภทของข้อมูล

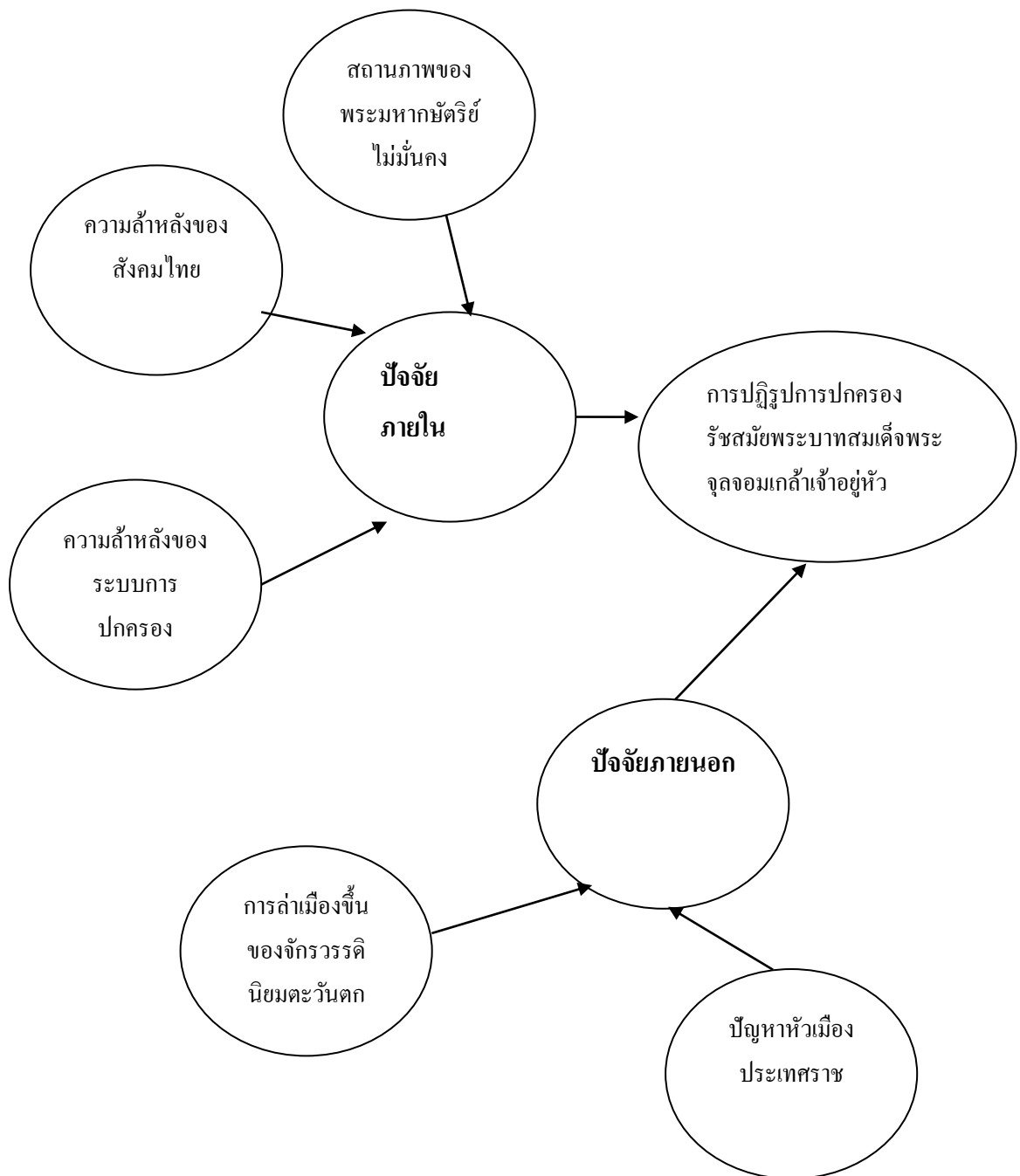
ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิต้นไม้

แผนภูมิต้นไม้ : แสดงปัจจัยที่ทำให้จอมพล ป. ผลักดันให้สถาบันทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองหลังรัฐประหาร 2490

3) แผนภูมิสายธาร (stream chart) เป็นแผนภูมิที่แสดงให้เห็นว่าของสิ่งหนึ่ง หรือคู่หนึ่งที่เป็นส่วนรวม เกิดจากการรวบรวมของสิ่งย่อย ๆ หลายสิ่งเข้าด้วยกัน แผนภูมินิพนธ์นี้ออกแบบโดยยึดหลักการเกิดของแม่น้ำลำธาร คือ มีร่องน้ำ ลำคลอง แควน้อยใหญ่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำลำธาร

ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิสายธาร

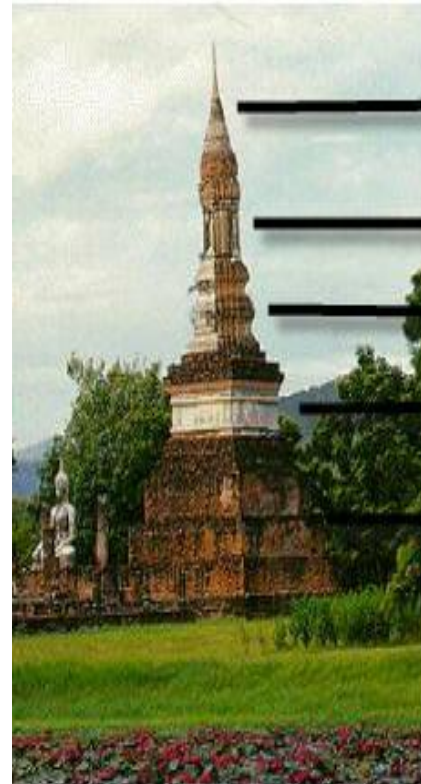
แผนภูมิสายธาร : แสดงการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5

4) แผนภูมิเปรียบเทียบ (comparative chart) เป็นแผนภูมิที่ออกแบบเพื่อแสดงให้เห็นข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างสิ่งของจำพวกเดียวกันแต่เป็นคนละแบบ คนละลักษณะ ลักษณะเด่นของแผนภูมิประเภทนี้ คือ นิยมใช้รูปภาพ และแผนภาพแสดงลักษณะที่แตกต่างเฉพาะส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งจะทำให้ผู้ดูเข้าใจถึงข้อแตกต่าง

ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิเปรียบเทียบ

ปลียอด
ปล้องโฉน
แกนปล้องโฉนหรือก้านฉัตร
และเสาศาหร
บัลลังก์
องค์ระฆัง
ซุ้มจระนำหรือมุข
ลูกแก้ว

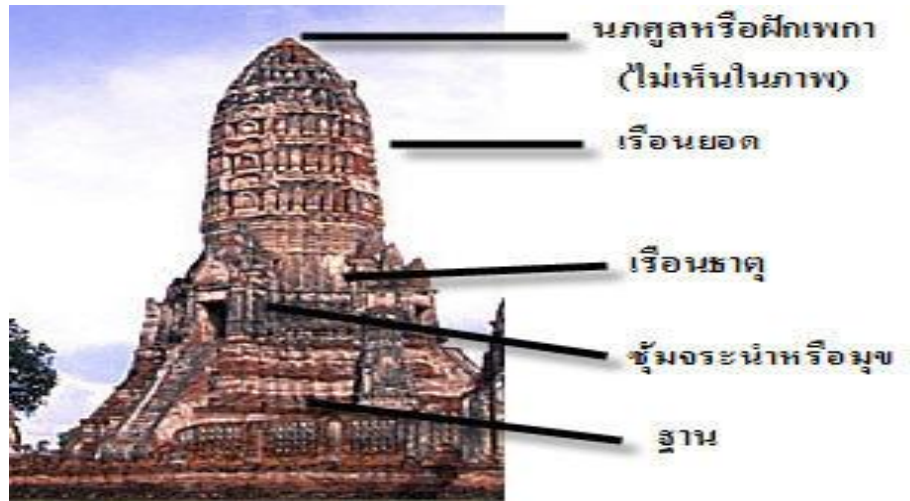
ยอดดอกบัวตูม
เรือนยอด
บัวกลุ่ม
เรือนธาตุ
ฐาน

เจดีย์รูปทรงลังกา เจดีย์รูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

แผนภูมิเปรียบเทียบ : แสดงลักษณะรูปทรงเจดีย์ลังกากับรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

5) แผนภูมิอธิบายภาพ (achievement chart) เป็นแผนภูมิที่มุ่งแสดงลักษณะของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้รูปภาพ และมีคำบรรยายสั้น ๆ อาจใช้เส้นโยงจากคำบรรยายไปยังภาพ

ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิอธิบายภาพ

แผนภูมิอธิบายภาพ : แสดงส่วนประกอบของพระปรางค์

6) แผนภูมิตาราง (tabular chart) แผนภูมิที่ออกแบบสำหรับการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเวลา กับเหตุการณ์ ทำให้ดูเข้าใจง่าย ลักษณะเด่นของแผนภูมิตาราง คือ นำเอาข้อมูลมาแสดงในรูปของตาราง เช่น เหตุการณ์ประวัติศาสตร์

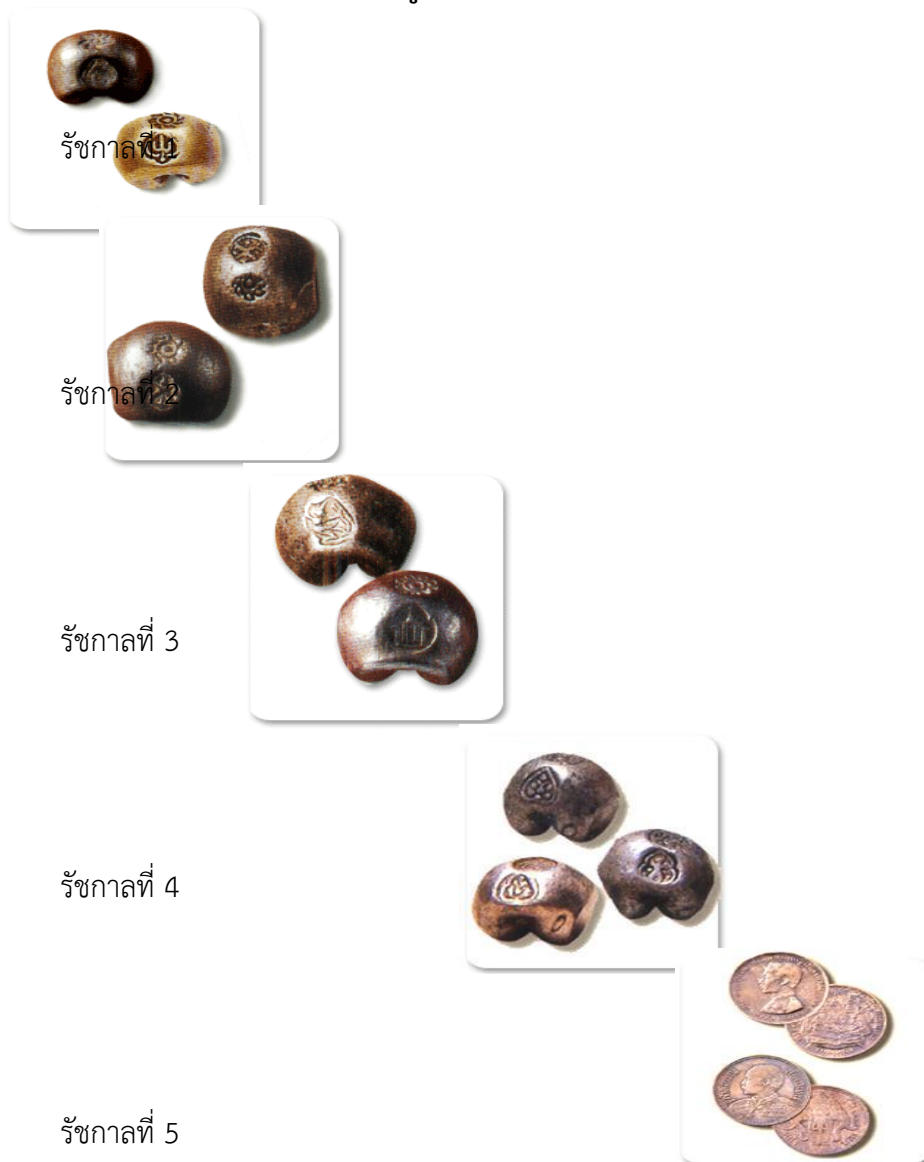
ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิตาราง

ปี พ.ศ.	มณฑลเทศาภิบาลที่จัดตั้ง
ก่อนปี พ.ศ. 2437	มณฑลลาวกาว หรือมณฑลอีสาน มณฑลพายัพ มณฑลอูตร มณฑลนครศรีธรรมราช มณฑลบูรพา และมณฑลภูเก็ต
พ.ศ. 2437	มณฑลพิษณุโลก มณฑลปราจีนบุรี มณฑลราชบุรี และมณฑลนครราชสีมา
พ.ศ. 2438	มณฑลนครชัยศรี มณฑลนครสวรรค์
พ.ศ. 2440	มณฑลไทรบุรี
พ.ศ. 2442	มณฑลเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2449	มณฑลจันทบุรี

แผนภูมิตาราง : แสดงการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

7) แผนภูมิแบบวิวัฒนาการ (development chart) เป็นแผนภูมิที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ โดยค่อย ๆ วิวัฒนาการติดต่อกันมาไม่ขาดสายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิยมใช้รูปภาพหรือภาพลายเส้นแสดงลักษณะของการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างการเขียนแผนภูมิแบบวิวัฒนาการ

แผนภูมิแบบวิวัฒนาการ : แสดงวิวัฒนาการเงินตราของประเทศไทย

8) **แผนที่ (Map)** เป็นแผนภูมิที่แสดงสัญลักษณ์ของพื้นที่โลกที่ถูกนำมาทำให้เป็นแผ่นแบนราบ สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้ แผนที่ช่วยแสดงวิวัฒนาการของอาณาเขตและพรมแดนทางด้านวัฒนธรรมและการเมืองเป็นอย่างดี

3. กิจกรรมการสร้างเส้นเวลาในวิชาประวัติศาสตร์

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ นอกจากครูผู้สอนใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีสอนต่าง ๆ แล้ว การใช้กิจกรรมเส้นเวลา (Time Line) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่

ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการสอน หรือใช้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

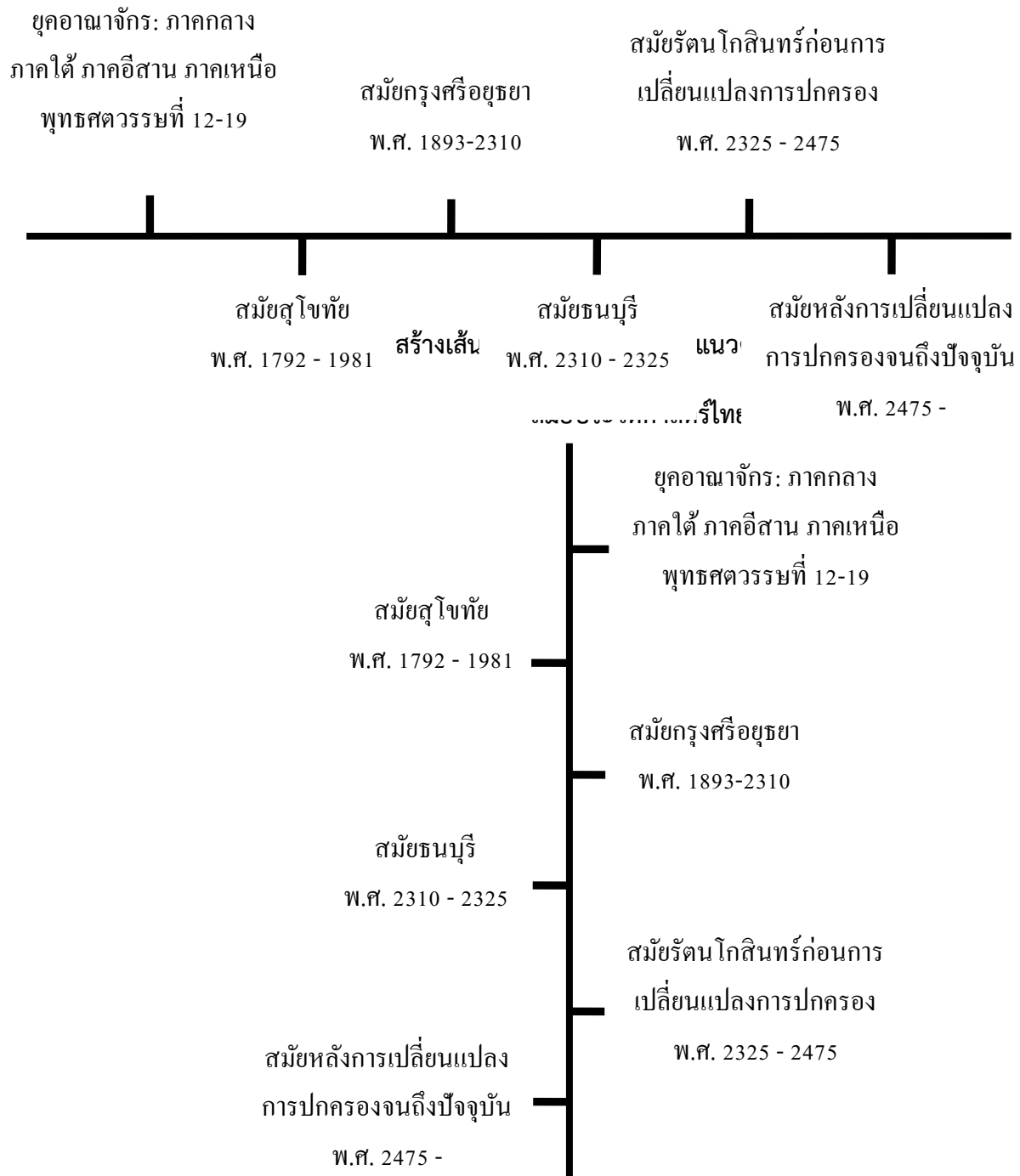
เส้นเวลา (Time Line) เป็นกราฟิกชนิดหนึ่งที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งบุคคล เวลา และเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากเส้นเวลาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไม่สับสน และสามารถประติดประต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และอนาคต

ครูผู้สอนควรอธิบายและให้แนวคิดแก่นักเรียนเกี่ยวกับวิธีจัดทำเส้นเวลา ซึ่งมีวิธีจัดทำได้หลายรูปแบบ เป็นต้นว่า

- 1) การสร้างเส้นเวลาแบบเส้นตรงตามแนวนอน
- 2) การสร้างเส้นเวลาแบบเส้นตรงตามแนวตั้ง
- 3) การสร้างเส้นเวลาแบบตาราง
- 4) การสร้างเส้นเวลาแบบผสม

ตัวอย่างที่ 1 การสร้างเส้นเวลาแบบเส้นตรงตามแนวนอน

สมัยประวัติศาสตร์ไทย

เรื่องที่ 3.5 การจัดกิจกรรมการอ่าน การเขียน และการพูดในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

1. กิจกรรมการเขียนในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน นับเป็นกิจกรรมสำคัญในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์นั้นมีรากฐานมาจากการเขียนและบันทึกของมนุษย์ในยุคสมัยต่าง ๆ ดังนั้น ครูจึงควรฝึกฝนนักเรียนให้มีทักษะในการเขียน โดยเฉพาะการบันทึกและการเรียบเรียง และควรเน้นการเขียนในลักษณะสร้างสรรค์ ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนได้อย่างหลากหลาย เป็นต้นว่า

- 1) การเขียนบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน
- 2) การเขียนบันทึกเหตุการณ์ของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์
- 3) การเขียนจดหมาย
- 4) โครงการจัดทำโปสเตอร์
- 5) การสร้างผังเมืองและเมืองจำลองในสมัยประวัติศาสตร์
- 6) การจัดทำหน้าแรกของหนังสือพิมพ์
- 7) การเขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- 8) การสร้างเว็บไซต์และซีดีรอมเกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์

2. กิจกรรมการอ่านในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

นอกเหนือจากการอธิบายเนื้อหาของผู้สอนแล้ว กิจกรรมการอ่านนับว่าเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่ครูผู้สอนควรจัดเพิ่มประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้น ถ้าครูผู้สอนจัดกิจกรรมการอ่าน โดยให้อ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทพงศาวดาร จดหมายเหตุ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิยายอิงประวัติศาสตร์ อุตชีวประวัติ กวีนิพนธ์ บทละคร สารานุกรม รวมทั้งเอกสารทางราชการ เป็นต้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนที่ได้เรียนไปแล้วอย่างถ่องแท้และถูกต้อง การจัดกิจกรรมการอ่านนั้นอาจจัดได้ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการอ่านอาจจัดได้หลายรูปแบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมการอ่านหนังสือประวัติศาสตร์
- 2) กิจกรรมการอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ที่ตนสนใจ
- 3) กิจกรรมการอ่านเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) การรวบรวมสุนทรพจน์
- 5) การอ่านอัตชีวประวัติบุคคลสำคัญ

3. กิจกรรมการพูดในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการพูดเป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาจัดให้แก่ผู้เรียนได้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูดสามารถจัดได้หลายกิจกรรม เป็นต้นว่า

- 1) กิจกรรมการโต้วาที
- 2) กิจกรรมพบปะสนทนากับผู้อาวุโสในชุมชน

- 3) กิจกรรมการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ
- 4) กิจกรรมการกล่าวสุนทรพจน์หรือการปาฐกถา

เรื่องที่ 3.6 การจัดกิจกรรมการแสดงในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการแสดงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถพัฒนาและสะท้อนความรู้สึกของบุคคลในเหตุการณ์ได้อีกด้วย ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการแสดงในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้หลายรูปแบบ ได้แก่

1) **กิจกรรมการแสดงละคร** การแสดงละครมีอยู่หลายรูปแบบ ได้แก่การแสดงละครสั้น ละครใบ้ นาฏการ ละครล้อเลียน ละครเลียนแบบ และการแสดงหุ่นประเภทต่าง

2) **กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ** เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลที่ผู้เรียนนำมาแสดง กิจกรรมของการแสดงบทบาทสมมติ คือจะสมมติบทบาทหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งขึ้นให้เหมือนหรือใกล้เคียงความจริง แล้วกำหนดตัวแสดงโดยสมมติบทบาทของบุคคลในเหตุการณ์นั้น ๆ

ในที่นี้ขอเสนอตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. กิจกรรมการเขียนจดหมายและการแสดงบทบาทสมมติ

1) ขอให้กลุ่มของท่านร่วมมือกันคิดและปรึกษาหารือเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้ สมมติว่าท่านเป็นนายทหารที่ติดตามพระยาตาก ขณะที่กรุงศรีอยุธยาแตก ให้ท่านเขียนจดหมายถึงบิดามารดาของท่าน เล่าถึงเหตุการณ์ที่ท่านกำลังเผชิญอยู่ และท่านคาดหวังว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปในรูปแบบใด

2) ขอให้ท่านใช้จินตนาการประกอบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เขียนจดหมายดังกล่าว แล้วอ่านจดหมายให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มอื่นฟัง

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

- 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความยากลำบากของบรรพบุรุษในการกู้ชาติ
- 2) ความรู้สึกรักชาติ ภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ก่อให้เกิดจิตใจที่ฮึกเหิม ฯลฯ

2. กิจกรรมการออกแบบโปสเตอร์

ขอให้กลุ่มของท่านออกแบบโปสเตอร์ เชิญชวนเที่ยวงานสัปดาห์วันท้าวสุรนารี โดยเขียนรายละเอียดไว้ในกระดาษที่จัดเตรียมให้นำโปสเตอร์แสดงให้กลุ่มอื่น ๆ ชม

หมายเหตุ ครูผู้สอนสามารถเลือกวันสำคัญวันอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับบทเรียนที่กำลังศึกษา

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

- 1) ความภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษ
 - 2) ความผูกพันกับท้องถิ่น
 - 3) เกิดสำนึกรักบ้านเกิด
- ฯลฯ

3. กิจกรรมการจัดทำหนังสือพิมพ์ การพาดหัวข่าว

ขอให้กลุ่มของท่านสมมติเป็นบรรณาธิการและนักข่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

- 1) จัดทำข่าวหน้าแรกของหนังสือพิมพ์โดยมีพาดหัวข่าวสำคัญและรายละเอียด

ของข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ตอนสมเด็จพระศรีสุริเยทศพระชมน์

2) ให้อ่านข่าวร่วมกันใช้จินตนาการและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
เขียนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ลงบนกระดาษที่จัดเตรียมมาให้

3) นำเสนอผลงานโดยติดแสดงให้กลุ่มอื่น ๆ รับชม

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

1) ฝึกการสรุปเนื้อหาหรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยสามารถสรุปเป็น
สาระสำคัญ (Concept) โดยการพาดหัวข่าว

2) ภูมิใจในบรรพบุรุษของชาติ ที่มีความกล้าหาญ เสียสละชีวิต เพื่อรักษาเอกราชของชาติ

3) มีความภูมิใจ และตระหนักในความสำคัญของบรรพบุรุษของชาติไทย และ
ยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

4) ฝึกการใช้จินตนาการ

ฯลฯ

4. กิจกรรมการจัดทำข้อเสนอ

1) สมมติให้ท่านเป็นชาวเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีความประสงค์จะให้จังหวัดศรี
สะเกษ เป็นเมืองมรดกโลก

2) ขอให้ท่านจัดทำข้อเสนอและเหตุผลเพื่อขอให้ยูเนสโก พิจารณาคัดเลือกให้
จังหวัดศรีสะเกษ เป็นเมืองมรดกโลก

3) ท่านจะนำเสนอข้อมูลและเหตุผลประกอบการพิจารณาอย่างไร จงเขียน
ข้อเสนอดังกล่าว

หมายเหตุ ครูผู้สอนอาจเปลี่ยนเป็นจังหวัดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

1) ฝึกการค้นคว้าหาข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

2) ฝึกการเขียน การเรียบเรียงเนื้อหาสาระ

3) ฝึกกระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์

4) สืบค้นรากเหง้าของตนเอง (จังหวัด)

5) เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น จังหวัดของตน

ฯลฯ

5. กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติโดยเน้นการพูด

1) ขอให้กลุ่มของท่านสมมติเป็นหัวหน้าคณะราษฎร กล่าวปราศรัยกับประชาชน
ที่ท้องสนามหลวง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบ
ประชาธิปไตย

2) ขอให้ท่านค้นคว้าข้อมูลโดยเน้นเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วเรียบเรียง
เนื้อหาสาระของคำปราศรัยดังกล่าว

3) ให้ผู้แทนกลุ่มออกมากล่าวคำปราศรัย เหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

1) ฝึกการค้นคว้าหาหลักฐานและข้อมูลทางประวัติศาสตร์

- 2) ฝึกการเขียน การเรียบเรียงเนื้อหาสาระ
- 3) ฝึกกระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์
- 4) ฝึกทักษะการพูด (การกล่าวคำปราศรัย)
- 5) เข้าใจเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง
- 6) เข้าใจรากเหง้าของความเป็นไทย โดยเฉพาะการวางรากฐานประชาธิปไตยของไทย

ฯลฯ

6. กิจกรรมการพูด การเขียน และการแสดงบทบาทสมมติ

- สมมติให้กลุ่มของท่านเป็นนักข่าวของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งหนึ่ง แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

- 1) ให้เข้าสัมภาษณ์พันท้ายนรสิงห์ก่อนถูกประหารชีวิต โดยสัมภาษณ์พันท้ายนรสิงห์ว่า เหตุใดจึงยอมให้พระเจ้าเสือประหารชีวิต ทั้ง ๆ ที่พระเจ้าเสือพระราชทานอภัยโทษให้แล้ว
- 2) ให้กลุ่มของท่านร่วมกันใช้จินตนาการในการสร้างบทสัมภาษณ์ (บทสนทนา) ระหว่างท่าน (นักข่าว) กับพันท้ายนรสิงห์
- 3) เขียนบทสัมภาษณ์และออกมาแสดงบทบาทสมมติ ให้กลุ่มอื่น ๆ ได้รับชมและรับฟัง

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

- 1) ฝึกการเขียน การเรียบเรียงเนื้อหาสาระ
- 2) ฝึกกระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์
- 3) ฝึกทักษะการพูด (การสัมภาษณ์)
- 4) เรียนรู้ตัวอย่างบรรพบุรุษไทย ที่มีความเคารพในกฎหมาย (กฎหมาย)

ฯลฯ

7. กิจกรรมการเขียนและการแสดงบทบาทสมมติ

- 1) ขอให้กลุ่มของท่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย แล้วปฏิบัติกิจกรรมดังนี้
กลุ่มที่หนึ่ง สมมติเป็นฝ่ายฮิตเลอร์ ร่วมกันร่างคำปราศรัยประนามชาวยิว ปลุกปั่นให้เกลียดชังชาวยิว
กลุ่มที่สอง สมมติเป็นฝ่ายชาวยิว ร่วมกันแสดงความรู้สึกที่ได้รับการบีบคั้นจากการทำลายล้างของฝ่ายฮิตเลอร์ เขียนความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา
- 2) ให้กลุ่มที่หนึ่งส่งผู้แทนออกมาอ่านคำปราศรัยโดยสมมติเป็นฮิตเลอร์ให้กลุ่มใหญ่ฟัง ส่วนกลุ่มที่สอง ออกมาอ่านความรู้สึกของชาวยิว

ข้อคิดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

- 1) การเรียนรู้เรื่องอคติ
- 2) เข้าใจความรู้สึกของผู้ที่ถูกกดขี่ หรือชนกลุ่มน้อย เน้นแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรม

ฯลฯ

ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยผ่านการอ่าน เขียน พูด การแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนได้อีกแนวทางหนึ่ง

ตอนที่ 4 สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 4.1 สื่อสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป็นที่สนใจของผู้เรียนมากยิ่งขึ้นถ้าครูผู้สอนได้ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ การใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น การใช้สื่อโดยเฉพาะการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์คือเรื่องราวหรือพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้น มิใช่เรื่องเลื่อนลอย การเรียนประวัติศาสตร์มิใช่การศึกษานิทานปรัมปรา หรือเรื่องที่แต่งขึ้นโดยปราศจากหลักฐาน แต่เป็นเรื่องจริงและมีหลักฐานยืนยัน

สำหรับสื่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น มีอยู่หลายประเภทที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้ มีทั้งสื่อประเภทโสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สื่อโสตทัศน

สื่อโสตทัศนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่อด้วยการเห็นด้วยการได้ยินได้ฟัง สื่อโสตทัศนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนอย่างแจ่มแจ้ง และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอีกด้วย

การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์นั้น สื่อโสตทัศนนับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเนื้อหาประวัติศาสตร์บางครั้งยากต่อการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะการลำดับเหตุการณ์หรือรายละเอียดของเหตุการณ์ แต่ถ้าครูสอนประวัติศาสตร์ใช้สื่อประเภทโสตทัศนประกอบบทเรียนแล้ว จะทำให้ความเข้าใจบทเรียนชัดเจนขึ้น

สื่อโสตทัศนที่ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่ กราฟ แผนภูมิ แผนที่ภาพ และภาพชุด การ์ตูน แผ่นป้าย เป็นต้น ดังรายละเอียดดังนี้

1) **กราฟ** เป็นสื่อที่ใช้แสดงข้อมูลที่เป็นจำนวนตัวเลข เพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบ ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถใช้กราฟประเภทต่าง ๆ เช่น กราฟเส้นตรงและเส้นโค้ง กราฟแท่ง กราฟวงกลม กราฟรูปภาพ เป็นต้น เพื่อประกอบการเรียนการสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์ เช่น เปรียบเทียบจำนวนประชากรในประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ เป็นต้น

2) **แผนภูมิ** เป็นกราฟิกชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากแผนภูมิเป็นกราฟิกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ความต่อเนื่อง วิวัฒนาการ และลักษณะของสิ่งของและปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยภาพสัญลักษณ์ และคำอธิบายประกอบ แผนภูมิมีหลายแบบ แต่ละแบบก็เหมาะสำหรับการแสดงปรากฏการณ์และเนื้อเรื่องแต่ละอย่าง การนำแผนภูมิมาใช้ต้องพิจารณาคุณลักษณะของแต่ละแบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการใช้ (สมเชาว์ เนตรประเสริฐ วาสนา ทวีกุลทรัพย์ และทิพย์เกสร บุญอำไพ 2550: 11-17) สำหรับแผนภูมิที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น มีอยู่หลายแบบ เช่น แผนภูมิองค์การ

แผนภูมิต้นไม้ แผนภูมิสายธาร แผนภูมิเปรียบเทียบ แผนภูมิอธิบายภาพ แผนภูมิตาราง แผนภูมิวิวัฒนาการ เป็นต้น

4) ภาพและภาพชุด ภาพ หมายถึง ภาพเดี่ยวที่แสดงเนื้อหาสาระในตัวเอง เช่น ภาพบุคคลสำคัญ ส่วนภาพชุด หมายถึง ภาพตั้งแต่ 2 ภาพขึ้นไป ที่เสนอเนื้อหาสาระในเรื่องที่สัมพันธ์กัน เช่น ภาพชุดโบราณสถาน ภาพชุดศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

รูปภาพ เป็นสิ่งที่หาไม่ยากเท่าใดนัก ครูผู้สอนควรสะสมรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เหตุการณ์สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยรวบรวมภาพเหล่านั้นจากหนังสือหรืออาจขอได้เปล่าจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน สถานทูตของประเทศต่าง ๆ

5) การ์ตูน เป็นภาพที่เขียนด้วยลายเส้น เขียนเน้นจุดเด่นหรือจุดที่เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งนั้น ๆ ที่ทุกคนเห็นแล้วเข้าใจตรงกัน หรือใช้แสดงเรื่องราว หรือลักษณะของบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เป็นต้น ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถเขียนการ์ตูนเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนสนใจ บทเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กเล็ก นอกจากทำให้เข้าใจเนื้อหาแล้ว ผู้เรียนยังได้รับความเพลิดเพลินอีกด้วย

6) แผ่นป้าย เป็นสื่อที่ใช้ตั้งแขวนหรือติดข้างฝา สามารถเขียนติด หรือวางภาพสัญลักษณ์หรือของจริงเพื่อแสดงเรื่องราวหรือสื่อความหมายที่ต้องการของผู้จัดแสดง แผ่นป้ายมีหลายประเภท ได้แก่ แผ่นป้ายคำขวัญ แผ่นป้ายแม่เหล็ก แผ่นป้ายไฟฟ้า และแผ่นป้ายนิเทศ โดยเฉพาะแผ่นป้ายนิเทศ ครูสอนประวัติศาสตร์สามารถใช้แผ่นป้ายนิเทศในการนำเสนอผลงานของนักเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว การใช้สื่อโสตทัศนเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น ครูผู้สอนสามารถใช้ในขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ได้แก่

1) ใช้สื่อโสตทัศนเพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

2) ใช้สื่อโสตทัศนประกอบการอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้น การอธิบายลักษณะหลักการ หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยครูสอนนำสื่อโสตทัศน เช่น แผนภูมิ รูปภาพ มาประกอบการอธิบาย จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3) ใช้สื่อโสตทัศนประกอบการสรุปบทเรียน เมื่อถึงขั้นตอนการสรุปบทเรียน ครูผู้สอนอาจเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดเป็นเส้นเวลา หรือแผนภูมิ เพื่อลำดับเหตุการณ์ทั้งหมด หรือเสนอเป็นรูปภาพเพื่อสรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้เรียนได้แนวคิดหรือสาระสำคัญที่ถูกต้อง และง่ายต่อการจดจำ

2. สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อประเภทที่จะส่งเสริมการอ่านได้มากที่สุด ได้แก่

2.1 ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษา มีหลายประเภท ได้แก่ หนังสือ ตำรา แบบฝึกปฏิบัติ เอกสารอัดสำเนา หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร หนังสืออ้างอิง ได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือรายปี นามานุกรม อักษรานุกรมชีวประวัติ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือภาพ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้ทุกประเภท

2.2 สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ครูผู้สอนนิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น

1) แบบเรียนตำรา (Textbook) พิมพ์ขึ้นในหลายลักษณะ ส่วนใหญ่จะพยายามพิมพ์ให้ดูน่าสนใจ มีภาพประกอบสีสันสวยงาม และอธิบายเนื้อหาวิชาอย่างชัดเจน สามารถใช้ได้ ในจุดมุ่งหมายหลายอย่าง เช่น หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

แบบเรียนประวัติศาสตร์เป็นสื่อที่มีการใช้มากและแพร่หลายจนอาจจัดเป็นสื่อพื้นฐานหรือสื่อหลักในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะสื่อแบบเรียนเป็นสื่อราคาไม่สูงนัก และปัจจุบันมีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพ และเอื้อต่อการนำมาใช้ของครูผู้สอน ดังนั้นเมื่อครูผู้สอนจะนำแบบเรียนเล่มใดมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ คุณภาพของแบบเรียนและแนวการนำเสนอเนื้อหา

2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างกว้างขวาง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอ้างอิงหลักสูตร เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรือมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล เดิมเรียกหนังสือประเภทนี้ว่า หนังสืออ่านประกอบ ลักษณะที่สำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม จะต้องเป็นหนังสือที่ส่งเสริมความรู้ ส่งเสริมสติปัญญา ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม ส่งเสริมความเข้าใจ และส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง (สมพร จารุณัฐ 2533: 3 - 8)

กระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชน ได้มีการจัดพิมพ์หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวิชาประวัติศาสตร์อยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งนักเรียนสามารถหาอ่านได้ทั่วไป เช่น ประวัติศาสตร์ยุคสมัยต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ประเทศต่าง ๆ ประวัติเมืองและสถานที่สำคัญ ๆ ของโลก หรือของประเทศ ประวัติโบราณสถานและโบราณวัตถุ สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ชีวิตประวัติบุคคล สำคัญและบุคคลที่น่าสนใจ พงศาวดารภาคต่าง ๆ เป็นต้น

3) อักษรานุกรมชีวประวัติ (Biographical Dictionaries) เป็นหนังสืออ้างอิงที่รวบรวมชีวประวัติบุคคลสำคัญ ๆ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการหรือภาคเอกชน เป็นหนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ เช่น ประวัติการศึกษา งานสำคัญที่เคยทำมา ความชำนาญพิเศษ ตำแหน่ง หน้าที่การงานในปัจจุบัน ตำบลที่อยู่ อักษรานุกรมชีวประวัติ แบ่งออกได้เป็น

หนังสือประเภทนี้ นับว่าเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีประโยชน์ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้

4) แบบฝึกปฏิบัติ (Workbook) จุดมุ่งหมายของแบบฝึกปฏิบัติ คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองในเรื่องที่ได้ศึกษาเนื้อหาไปแล้ว โดยให้ฝึกทักษะในการตอบคำถาม ให้ใส่คำตอบเอง หรือเลือกคำตอบ รวมทั้งอาจมีแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เพื่อประเมินความรู้ บางโรงเรียนจัดพิมพ์ขึ้นในลักษณะใบงาน โดยกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนทำหลังจากได้ศึกษาบทเรียนมาแล้ว

นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ครูผู้สอนยังสามารถนำเอกสารร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยเอกสารประเภทต่าง ๆ เช่น จุลสาร เอกสารแผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ซึ่งให้ข้อมูลหรือเนื้อหาสาระใน

ปัจจุบัน หรือเนื้อหาสาระเพิ่มเติมซึ่งไม่มีในหนังสือเรียน เอกสารเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน

3. สื่อภาพและเสียงประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

สื่อภาพและเสียงเพื่อการศึกษา สามารถนำมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อภาพและเสียงที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์นิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ วิดิทัศน์ และรายการวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้ง แผ่นเสียง

1) ภาพยนตร์ เป็นสื่อที่ใช้เสนอเนื้อหาที่มีการเคลื่อนไหวให้เห็นได้ทั้งภาพและเสียง สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ นักเรียนให้ความสนใจมาก เพราะทำให้คำอธิบายหรือบทเรียนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์จึงมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการใช้เสนอเนื้อหาที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งประวัติบุคคลสำคัญ

2) สไลด์ เป็นแผ่นฟิล์มที่มีภาพหรือสีตามธรรมชาติที่เสนอเนื้อหาของเรื่องที่เรากำลังต้องการเสนอไว้เป็นชุด โดยมีจำนวนแผ่นมากน้อยแล้วแต่เนื้อหา ครูอาจใช้สไลด์ในกรณีที่ต้องการเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นสถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น โบราณสถานหรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระพุทธรูปในสมัยต่าง ๆ กรณีที่ต้องการเสนอเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ หรือกรณีที่ต้องการเสนอประวัติบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

3) วิดิทัศน์ วิดิทัศน์เพื่อการศึกษาหรือบางทีก็เรียกว่าเทปบันทึกภาพเพื่อการศึกษา ปัจจุบันบันทึกอยู่ในวัสดุได้หลายรูปแบบทั้ง VCD หรือ DVD ในการนำมาใช้เพื่อการศึกษา อาจจำแนกตามลักษณะของการใช้คือ วิดิทัศน์เพื่อการสอนโดยตรง เพื่อประกอบการสอน และเพื่อเสริมความรู้ ปัจจุบันมีวิดิทัศน์ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดทำขึ้น มีทั้งที่ให้บริการ และจัดจำหน่าย ครูผู้สอนควรสำรวจว่ามีวิดิทัศน์ใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์และคัดเลือกมาประกอบการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามลักษณะของการใช้

4) รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นรายการที่เผยแพร่ออกอากาศจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ รายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการสอนโดยตรง และเพื่อเสริมความรู้ รายการวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อีกสื่อหนึ่ง ทั้งนี้ครูอาจใช้เพื่อการสอนโดยตรงในกรณีที่รายการนั้น ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ครูผู้สอนอาจตรวจสอบว่ามีรายการวิทยุโทรทัศน์ใดบ้างที่สามารถนำมาใช้เพื่อการสอนโดยตรงหรือใช้เพื่อเสริมความรู้ทางประวัติศาสตร์

5) แผ่นเสียง เป็นสื่อเสียงที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อีกสื่อหนึ่ง เพราะแผ่นเสียงประกอบด้วยเนื้อเพลงและดนตรี เนื้อหาจากเพลงจะสะท้อนถึงเหตุการณ์เรื่องราว ความคิด วัฒนธรรม ตลอดจนการพฤติกรรมของมนุษย์ ในยุคสมัยต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ภาษาของบุคคลในสมัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี เมื่อให้นักเรียนฟังเพลงของยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งมีเป็นทั้งเพลงไทยหรือเพลงสากล จะทำให้ผู้เรียนทราบความเป็นไปของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากเพลงได้อีกทางหนึ่ง

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เนื่องจากในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก ทำให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครูผู้สอนสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสร้างสถานการณ์จำลอง การสร้างภาพเสมือน การสร้างอุปกรณ์การสอนเสมือนจริงมาประกอบ การเรียนการ

สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อีกสื่อหนึ่ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทใช้แบบเอกเทศ ประเภทผ่านระบบเครือข่าย และประเภทผ่านระบบกระจายสัญญาณ

สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาใช้ได้ ตัวอย่างเช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาประเภทใช้แบบเอกเทศ คือ ซีดีรอมในรูปของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาผ่านระบบเครือข่าย คือ บทเรียน e-Learning

ครูผู้สอนอาจเป็นผู้ผลิตบทเรียนด้วยตนเอง คือบทเรียนคอมพิวเตอร์และบทเรียน e-Learning หรือร่วมผลิตกับนักเทคโนโลยีการศึกษา บทเรียนที่ผลิต และได้ทดสอบประสิทธิภาพแล้ว สามารถเผยแพร่ให้ผู้สอนอื่นในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้อีกด้วย เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

เรื่องที่ 4.2 แหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต หากครูผู้สอนประวัติศาสตร์ได้นำแหล่งการเรียนรู้มาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (3) ที่ว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถูกต้องว่า เหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพราะยังมีประจักษ์พยานหรือหลักฐานปรากฏอยู่ วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่ไม่เลื่อนลอยตามความเข้าใจของผู้เรียน และยังทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวามากขึ้น

สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์มี 2 ลักษณะ คือ แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ และในระดับท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ

แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถเลือกนำมาใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้ สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศ ที่สำคัญมีดังนี้

1) **พระบรมมหาราชวัง** เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากพระบรมมหาราชวังมีลักษณะแบบแผนการก่อสร้างคล้ายคลึงกับพระบรมมหาราชวังในสมัยกรุงศรีอยุธยา การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาพระบรมมหาราชวัง ทำให้สามารถย้อนอดีตถึงความเจริญรุ่งเรืองของไทย และเกิดความภาคภูมิใจในชาติไทย

2) **พระราชวังและพระที่นั่ง** เนื่องจากพระราชวัง และพระที่นั่งต่าง ๆ สามารถบอกเล่าเรื่องราวในอดีตให้กับผู้เรียนได้ เช่น ประวัติการก่อสร้าง รูปแบบสถาปัตยกรรม รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวัง และพระที่นั่งเหล่านั้น สำหรับพระราชวัง และพระที่นั่งที่สำคัญที่ ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน พระราชวังสนามจันทร์ พระที่นั่งอนันตสมาคม และพระที่นั่งวิมานเมฆ เป็นต้น

พระราชวังบ้านปืน จังหวัดเพชรบุรี

3) อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ขณะเดียวกันภายในอาณาบริเวณของอุทยานประวัติศาสตร์ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่น่าสนใจ และทรงคุณค่า ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยในอดีต ซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

4) อนุสาวรีย์ อนุสาวรีย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยส่วนใหญ่ของประเทศ หรืออนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญที่ประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้อง อนุสาวรีย์นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น

ก. อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ลักษณะของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ได้แสดงถึงนัยสำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เช่น มีปylonใหญ่ จำนวน 75 กระบอก ล้อมรอบอนุสาวรีย์ แสดงถึงปี 2475 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือมีพระขรรค์ 6 เล่ม ที่รายล้อมรอบป้อมกลางตัวอนุสาวรีย์ หมายถึง หลัก 6 ประการของคณะราษฎร หรือ ปาณรัฐธรรมนูญ ซึ่งตั้งอยู่บนยอดป้อมกลางตัวอนุสาวรีย์สูง 3 เมตร หมายถึง เดือน 3 หรือเดือนมิถุนายน (ขณะนั้นนับเดือนเมษายน เป็นเดือนแรกของปี) ซึ่งตรงกับเดือนที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหมายถึงอำนาจอธิปไตยทั้ง 3 ภายใต้รัฐธรรมนูญ (นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ) เป็นต้น

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

ข. อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เป็นอนุสรณ์สถานที่สร้างขึ้นเพื่อเทิดทูนวีรกรรมของทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่เสียชีวิตในช่วงเหตุการณ์กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ที่เรียกว่า กรณีพิพาทอินโดจีน ในช่วงวันที่ 6 – 28 มกราคม 2484 ดังนั้นอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน

ค. อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ เป็นอนุสรณ์สถานที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ทหารไทยที่ไปร่วมรบในสมรภูมิยุโรปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนั้นอนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ จึงเป็นอีกแหล่งการเรียนรู้หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ในสมัยรัชกาลที่ 6

5) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ได้รวบรวม และจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่เคยรุ่งเรืองมาแต่อดีต ขณะเดียวกันยังเป็นศูนย์ให้บริการความรู้ด้านการศึกษา ด้านศิลปะ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านโบราณคดี ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจ และความภาคภูมิใจ ความหวงแหนที่จะผดุงรักษามรดกของชาติสืบต่อไป

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

6) หอสมุดแห่งชาติ เนื่องจากหอสมุดแห่งชาติได้จัดเก็บรวบรวมหนังสือตัวเขียน เอกสาร โบราณและจารึก หนังสือตัวพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตจากในประเทศ และต่างประเทศ นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในระดับชาติ และนานาชาติ ดังนั้นหอสมุดแห่งชาติ จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

7) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้จัดเก็บและให้บริการเอกสารจดหมายเหตุซึ่งเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และโสตทัศนวัสดุ ที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

8) **หอขัรารุธานุสรณ์ ท้าวาสุกรี** เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่รวบรวมงาน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ 6 นอกจากนั้นยังได้มีการจัดนิทรรศการถาวรดุสิตธานี เมืองทดลองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในสมัยรัชกาลที่ 6 ให้ได้ศึกษาอีกด้วย

9) **ถนนราชดำเนิน** เป็นถนนสายสำคัญที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ หลายเหตุการณ์ เช่น การปฏิวัติ 2475 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นต้น ดังนั้นหากครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้จัดกิจกรรมย้อนรอยอดีตถนนราชดำเนิน ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2. แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น

ในท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อย่างหลากหลาย เพียงแต่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และวัยของผู้เรียน สำหรับแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น ที่สำคัญมีดังนี้

1) **วิทยากรหรือบุคคลในท้องถิ่น** วิทยากรหรือบุคคลในท้องถิ่นเป็นแหล่งความรู้ที่นำมา ใช้ประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยตรง เช่น บุคคลที่เคยอยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 บุคคลที่เคยเข้าร่วมสงครามเกาหลี หรือสงครามเวียดนาม คำบอกเล่า ประสบการณ์ และข้อคิดเห็นจากบุคคลในท้องถิ่นเหล่านี้จะมีค่าอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ในยุคนั้นหรือสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

2) **วัด มัสยิด หรือโบสถ์** เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวัด มัสยิด หรือโบสถ์ที่มีประวัติการก่อสร้างมายาวนานมากเพียงใดจะมีคุณค่าต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น ครูผู้สอนสามารถนำประวัติการก่อสร้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องในการสร้าง หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในวัด หรือมัสยิด หรือโบสถ์ มาใช้ประกอบการเรียนประวัติศาสตร์ได้เช่นกัน โดยเฉพาะสิ่งที่ปรากฏทั้งด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น

3) **พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น** พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานประจำจังหวัด หรือเป็นพิพิธภัณฑ์ของมูลนิธิ หรือขององค์กร หรือของเอกชน ที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นแหล่งรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นมาจัดแสดงไว้ หากครูผู้สอนประวัติศาสตร์ใช้พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี เกิดความภาคภูมิใจ รัก และหวงแหนในท้องถิ่นของตนเอง ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑ์ท่ามรงค์ จังหวัดสงขลา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4) ศาลหลักเมือง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้ความเคารพ ศาลหลักเมืองก็เป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากศาลหลักเมืองจะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ก่อสร้าง ช่วงเวลาในการก่อสร้าง รวมทั้งสามารถศึกษาถึงรูปแบบของสถาปัตยกรรมของศาลหลักเมืองอีกด้วย

5) อนุสาวรีย์ในท้องถิ่น ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องพิจารณาว่า ในท้องถิ่นของตนมีอนุสาวรีย์ใดบ้าง และอนุสาวรีย์เหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระใดได้บ้าง ตัวอย่างอนุสาวรีย์ในท้องถิ่น เช่น อนุสาวรีย์จ้าว เจ้าผดุงนาค นครศรีธรรมราช สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นบุกเมืองนครศรีธรรมราช หรืออนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดภูเก็ต สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามเก้าทัพ หรืออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ในเหตุการณ์กบฏอนุวงศ์ เป็นต้น

6) แหล่งชุมชนโบราณ เนื่องจากในชุมชนโบราณยังคงปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต ทั้งในด้านผังเมืองโบราณ สถาปัตยกรรม รวมทั้งเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนเหล่านั้น รวมทั้งวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนในอดีตที่มีการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างแหล่งชุมชนโบราณ เช่น ชุมชนโบราณเมืองสงขลาบริเวณถนนนครใน – นครนอก ชุมชนโบราณถนนวิเชียร จังหวัดภูเก็ต หรือชุมชนโบราณตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

7) โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เนื่องจากโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่ปรากฏเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นภาพความเจริญที่มีมาในอดีต ขณะเดียวกันยังเป็นการยืนยันให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสามารถของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับประเทศชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุในท้องถิ่นว่ามีที่ใดบ้าง และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อย่างไร รวมทั้งพานักเรียนไปศึกษาโบราณสถาน และโบราณวัตถุในท้องถิ่น จะทำให้ผู้เรียนสามารถรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนใช้โบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นสื่อกลางในการเล่าเรื่อง เป็นต้น

8) ห้องสมุดโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือของท้องถิ่น ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านหรือค้นคว้าข้อมูลในห้องสมุดโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย หรือของท้องถิ่น ห้องสมุดดังกล่าวจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งในท้องถิ่นที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้

9) ป้ายจารึก ป้ายจารึกของบุคคลสำคัญ เช่น ป้ายจารึกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ น้ำตกวังเจ้า เกาะช้าง จังหวัดตราด หรือป้ายจารึก 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษายาวี บริเวณโรงพยาบาลสงขลาธาราชนครินทร์ ทั้งนี้ป้ายจารึกเหล่านี้สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นครูผู้สอนประวัติศาสตร์จึงต้องศึกษาหาข้อมูลว่า ป้ายจารึกที่ปรากฏในท้องถิ่นของตนเองมีหรือไม่ หากมีสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในเรื่องใดบ้าง

10) สถานีรถไฟ โดยเฉพาะจังหวัดที่มีเส้นทางรถไฟ ผ่าน จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง เนื่องจากสถานีรถไฟเป็นหลักฐานที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้เช่นกัน เช่น ประวัติในการก่อสร้าง รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างรถไฟ เป็นต้น

11) โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนบางโรงในท้องถิ่นได้มีประวัติการก่อตั้งที่ยาวนาน และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ในด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านสังคม ตัวอย่างเช่น โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ หรือโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ตัวอย่างโรงเรียนเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อให้เป็นโรงเรียนประจำมณฑล และต้องการกระจายการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์ สามารถให้โรงเรียนเหล่านี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในเรื่องการปกครองส่วนภูมิภาค วิชาการทางการศึกษา เป็นต้น

12) ต้นไม้ ในบางท้องถิ่นครูผู้สอนสามารถนำต้นไม้มาเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ได้ เช่น ต้นโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี สามารถนำมาใช้บอกเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี หรือต้นยางพารา จังหวัดตรัง สามารถนำมาใช้บอกเล่าประวัติศาสตร์ของเมืองตรังได้ เป็นต้น

13) สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน อุโมงค์ ที่สำคัญ ๆ ในแต่ละท้องถิ่น ก็สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี อุโมงค์รถไฟขุนตาล จังหวัดลำปาง - ลำพูน หรือชื่อถนน ทั้งนี้เนื่องจากการตั้งชื่อถนนบางสาย มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่น เช่น ถนนลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเป็นถนนสายหนึ่งที่เชื่อมระหว่างอำเภอเมืองสงขลา กับอำเภอหาดใหญ่ ลพบุรีราเมศวร์ คือชื่อของกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลของมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้น

แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แต่ทั้งนี้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องศึกษาข้อมูลของแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ลึกซึ้ง เพื่อจะได้นำแหล่งการเรียนรู้เหล่านั้นมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไม่น่าเบื่อ และมีชีวิต นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียนในฐานะที่เป็นบุคคลในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เรื่องที่ 4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่ และมีความรู้ที่ทันสมัย ดังนั้น ควรให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น การหาข้อมูลหรือหลักฐานต่าง ๆ ในเว็บไซต์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology - IT) หรือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology - ICT) เป็นการนำเอาคำสองคำมารวมกัน คือคำว่า **เทคโนโลยี**และคำว่า **สารสนเทศ** หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้กับสารสนเทศ ทำให้สารสนเทศมีประโยชน์และสามารถนำมาใช้งานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศจึงรวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการจัดการสารสนเทศ นับตั้งแต่ การจัดเก็บข้อมูลและการจัดสร้างฐานข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูล รวมทั้งการสื่อสารและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลระหว่างกัน (อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย และชาญชัย ไตรวิวัฒน์ 2549 : 2-5)

เทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างมาก คือ **อินเทอร์เน็ต** ซึ่งครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ได้อีกสื่อหนึ่ง

อินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์สาธารณะขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยเน็ตเวิร์กนับพันที่ต่อเข้าด้วยกันรอบโลก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและใช้อุปกรณ์ร่วมกันในแต่ละหน่วยงาน นับเป็น “เครือข่ายของบรรดาเครือข่าย” ใช้มาตรฐานเดียวกันในการรับส่งข้อมูล ทำให้เกิดความสะดวกและสามารถส่งข้อมูลได้ในรูปแบบต่าง ๆ

แหล่งสารสนเทศทางสังคมศาสตร์ที่ครูผู้สอนสามารถค้นคว้าหรือแนะนำให้ผู้เรียนค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตปรากฏในหน่วยงานภาคราชการ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ ครูผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดในโลก ที่สามารถค้นหาสารสนเทศได้หลากหลายสาขาวิชาและหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะ เวิลด์ ไวด์ เว็บ (world wide web) ซึ่งจัดเก็บและเผยแพร่สารสนเทศบนเว็บไซต์ แต่ละเว็บไซต์จะมีหน้าเอกสาร (web page) หลายหน้า การค้นหาสารสนเทศจากเว็บไซต์สามารถใช้เครื่องมือช่วยหรือเว็บท่า (Web Portal) แบบสารบบเรื่อง (subject directories) ที่จัดหมวดหมู่ตามเนื้อหา เช่น Sanook Thaiwebsite Hunsu และ Siamguru และโปรแกรมค้นหา (search engine) เช่น Google Yahoo และ Altavista (สมสรวง พฤติกุล 2548 :12-41)

ครูผู้สอนสามารถนำอินเทอร์เน็ต มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้หลายรูปแบบ เช่น ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร อภิปราย ถกเถียง แลกเปลี่ยน และสอบถามข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นทั้งกับผู้สนใจศึกษาในเรื่องเดียวกันหรือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะสารสนเทศด้านสังคมศาสตร์ไปประกอบ การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ สารสนเทศทางด้านสังคมศาสตร์ที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตเป็นข้อมูลใหม่ ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง ผู้เรียนจะไม่ถูกจำกัดให้รู้แต่สิ่งที่ครูสอนอย่างเดียว

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เมื่อนักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษแล้ว นักเรียนจะมีความรู้ที่ทันสมัย เป็นการขยายโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น

ตอนที่ 5 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 5.1 การวัดความรู้ความเข้าใจ เจตคติและค่านิยม และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา มีอยู่หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว ครอบคลุมพฤติ-กรรมด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย เจตคติและค่านิยมหรือเจตพิสัย และด้านทักษะหรือทักษะพิสัย

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ พฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมิน จึงประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านสติปัญญา เจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านความรู้สึกและอารมณ์ ทักษะในวิชาประวัติศาสตร์ หรือด้านการแสวงหาความรู้และกระบวนการคิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวัดความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์

การวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจ เป็นการประเมินสมรรถภาพทางสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาของผู้เรียน ความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ที่ได้จากการสอนของครู และเกิดจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเอง ออร์แลนโด (Orlandi 1971:449 – 496) ได้จำแนกประเภทของความรู้ในวิชาสังคมศึกษาออกเป็น 4 ประเภท คือ ข้อเท็จจริง (facts) มโนคติ (Concepts) หลักการ (Generalization) และโครงสร้างและแบบจำลอง (Structure and Model)

การวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ นั้น จะวัดและประเมินผลตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) ข้อเท็จจริง เป็นการวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานในวิชาประวัติศาสตร์ เช่น

- ก. วัน เวลา และปีที่เกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
- ข. สถานที่สำคัญที่เกิดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
- ค. บุคคลสำคัญที่ก่อปฏิเกราชของประเทศไทย

2) มโนคติ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาและทำความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแยกแยะลักษณะที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ครูผู้สอนจึงต้องมีการวัดและประเมินมโนคติที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

3) หลักการ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติตั้งแต่ 2 มโนคติขึ้นไป ครูผู้สอนจึงต้องมีการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถสรุปหลักการของมโนคติทางประวัติศาสตร์ได้หรือไม่ และตรวจสอบดูว่าผู้เรียนสามารถนำเอาหลักการทางประวัติศาสตร์ไปอธิบายปรากฏการณ์อื่น ๆ ได้อย่างถูกต้องหรือไม่

4) โครงสร้างและแบบจำลอง เป็นความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อเท็จจริง มโนคติ และหลักการในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

2. การวัดเจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์

การวัดเจตคติและค่านิยมเป็นการวัดสมรรถภาพสมองของผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก สำหรับการประเมินพฤติกรรมด้านเจตคติและค่านิยม มีแนวทางดังนี้ (โกศล มีคุณ และ กัญญา ลินทนต์ศิริกุล 2537 : 76 – 77)

2.1 เจตคติ แบ่งออกเป็น

- 1) พฤติกรรมความสามารถที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย เจตคติต่อการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และเจตคติต่อบุคคลอื่น
- 2) พฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย ความตระหนักและความสนใจ การยอมรับในความรับผิดชอบ และความเกี่ยวข้อง

2.2 ค่านิยม เป็นพฤติกรรมที่สำคัญในสังคมศึกษา การประเมินค่านิยมทางประชาธิปไตย ที่พึงปรารถนาจะต้องประเมินโดยใช้คำถามแบบความเรียง แนวทางดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเน้นเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเทศชาติ

3. การวัดทักษะในวิชาประวัติศาสตร์

ตามแนวคิดของออร์แลนโด (อ้างในโกศล มีคุณ และ กัญญา ลินทนต์ศิริกุล 2537 : 77) ได้กล่าวถึงทักษะในวิชาสังคมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น

- 1) การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แหล่งข้อมูล การแปลความหมายของข้อมูลที่เป็นภาพกราฟิกและสัญลักษณ์
- 2) การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับ การสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งข้อสมมติ การประเมินหลักฐานและหาข้อสรุป การกำหนดสมมติฐานอย่างมีเหตุผล
- 3) การอยู่ร่วมกับกลุ่มอย่างประชาธิปไตย เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นทางการและกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ

สำหรับการวัดและประเมินพฤติกรรมด้านทักษะในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น ทักษะที่ควรเน้น คือ การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบและการคิดวิจารณ์ญาณ โดยมีแนวทางการวัดและประเมิน ดังนี้

- 1) การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ มีทักษะที่เกี่ยวข้องที่ต้องวัดและประเมินในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ดังนี้

ก. การรู้แหล่งข้อมูล เป็นการวัดและประเมินเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนในการค้นคว้าหนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุดที่เกี่ยวกับบทเรียนประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนไปแล้ว การหารายชื่อที่ต้องการจากบัตรรายการ การหาหนังสืออ้างอิงมาประกอบบทเรียนประวัติศาสตร์ ตลอดจนความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม

ข. การแปลความหมายของข้อมูลที่เป็นกราฟิกและสัญลักษณ์ เป็นการวัดและประเมินความสามารถในการแปลความหมายของแผนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความสามารถในการอ่านเส้นเวลา ความสามารถในการอ่านแผนภูมิแบบต่าง ๆ

- 2) การคิดวิจารณ์ญาณ มีทักษะที่เกี่ยวข้องที่ต้องวัดและประเมินในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ดังนี้

ก. การสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งข้อสมมติ เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการสรุปประเด็นสำคัญหรือหลักการสำคัญของเรื่อง ตัวอย่างเช่น

- จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5
- จงอธิบาย นโยบายต่างประเทศของรัชกาลที่ 5 มาสัก 3 ประการ

ข. การประเมินหลักฐานและหาข้อสรุป เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการพิจารณาความแตกต่างของสองสิ่งแล้วหาข้อสรุป เป็นการประเมินความสามารถในการหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ความสามารถในการหาเหตุผล และความสามารถในการนำหลักการต่าง ๆ มาประยุกต์ ตัวอย่างเช่น

- อารยธรรมตะวันออกและอารยธรรมตะวันตกมีข้อแตกต่างและข้อคล้ายคลึงกันอย่างไร

ค. การกำหนดสมมติฐานอย่างมีเหตุผล เป็นการวัดและประเมินผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถในการกำหนดสมมติฐานเพื่อใช้ในการทดสอบ ตัวอย่างเช่น

- ถ้าต้องการศึกษาเกี่ยวกับถิ่นเดิมของไทย นักเรียนจะมีวิธีการศึกษาอย่างไร
- ให้กำหนดสมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา 3 ประการ

กล่าวโดยสรุป การวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ จะวัดพฤติกรรมครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ด้านเจตคติและค่านิยมโดยเฉพาะ ความสำนึกเกี่ยวกับความรัก ความภาคภูมิใจ ในประวัติความเป็นมาของประเทศชาติ และประการสุดท้าย คือด้านทักษะที่เน้นการรวบรวม แสวงหาความรู้ และกระบวนการทางคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เรื่องที่ 5.2 เครื่องมือในการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์

การกำหนดเครื่องมือประเมินจะต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมที่จะประเมินว่า พฤติกรรมที่ต้องการประเมิน คืออะไร มีลักษณะอย่างไร หากใช้เครื่องมือในการประเมินไม่เหมาะสม ผลที่ได้รับจากการประเมินจะไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมิน

ดังนั้น การวัดและประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ต้องพิจารณาจากจุดมุ่งหมาย ของการสอน ซึ่งจำแนกเป็น 3 พิสัย คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย ผู้สอนจะต้องเลือกเครื่องมือการประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าว

เครื่องมือการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าผู้เรียนที่สำคัญ ซึ่งผู้สอนใช้กันมากเพื่อประเมินความรู้และทักษะในการเรียนการสอน คือ **แบบทดสอบ** ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินด้านเจตคติและค่านิยม หรือด้านความรู้สึก และอารมณ์นั้น นิยมใช้ คือ **วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง** ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบทดสอบ

แบบทดสอบ หมายถึง เครื่องมือหรือกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการวัดตัวแทนของพฤติกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากในการประเมินผลการเรียนการสอน ด้านสติปัญญาหรือการประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้วว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด รูปแบบของแบบทดสอบที่ใช้ได้แก่ ข้อสอบแบบถูก-ผิด ข้อสอบแบบจับคู่ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบเติมคำ ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ และข้อสอบแบบความเรียง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (โกศล มีคุณ และ กัญญา ลินทรัตนศิริกุล 2537 : 88 – 100)

1) ข้อสอบแบบถูก - ผิด เป็นข้อสอบที่ประกอบด้วยข้อความหรือประโยคและให้ผู้สอบเลือกว่าถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง ใช่หรือไม่ใช่ ข้อสอบแบบถูก - ผิด เป็นข้อสอบที่ใช้ในการวัดข้อเท็จจริง นิยามคำจำกัดความ หลักการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังใช้ในการวัดข้อความหรือประโยคที่แสดงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เพื่อให้ผู้สอนพิจารณาถึงความสัมพันธ์ว่าเป็นจริงหรือไม่จริง ข้อสอบแบบถูก - ผิด มีข้อจำกัดคือ เป็นข้อสอบ ผู้สอบสามารถคาดเดาคำตอบได้ เนื่องจากมีเพียง 2 ตัวเลือก เพราะฉะนั้นโอกาสในการตอบถูกโดยการเดาในแต่ละข้อคำถามจะเท่ากับร้อยละ 50 วิธีการที่จะลดการตอบถูกโดยการเดาก็คือ ผู้ออกข้อสอบจะต้องให้ผู้สอบขีดเส้นใต้หรือเปลี่ยนข้อความในข้อคำถามที่ผู้สอบเห็นว่าไม่ถูกต้อง นั่นคือผู้สอบจะต้องเขียนข้อความถูกลงไปเหนือคำที่ขีดเส้นใต้หรือในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ วิธีการนี้จะทำให้ข้อคำถามมีความตรงและมีความเที่ยงมากกว่าการให้ผู้สอบตอบว่าถูกหรือผิดเท่านั้น การที่ให้ผู้สอบตอบว่าถูกหรือผิดผู้สอบจะทราบแต่เพียงว่าข้อคำถามที่สร้างขึ้นมานั้นไม่ถูก แต่ผู้สอบจะไม่ทราบว่าข้อความที่ถูกควรเป็นอย่างไรถึงแม้ว่าวิธีนี้จะลดโอกาสในการตอบถูกโดยการเดาลงก็ตาม แต่ข้อสอบลักษณะนี้เป็นข้อสอบที่ใช้เวลาในการตอบมาก

ตัวอย่างข้อสอบแบบถูก – ผิด

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้ ถ้าข้อความใดถูกให้เขียนวงกลมล้อมรอบตัว “ก” และถ้าข้อความใดผิด ให้เขียนวงกลมล้อมรอบตัว “ผ”

ถ ผ ประเทศเขมร ลาว พม่า มีลักษณะที่ไม่เหมือนกับประเทศไทย คือ นิสัยใจคอ

2) ข้อสอบแบบจับคู่ เป็นข้อสอบที่ประกอบด้วย 2 คอลัมน์ คอลัมน์หนึ่งจะประกอบด้วยคำ ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ เพื่อจับคู่กับอีกคอลัมน์หนึ่งซึ่งประกอบด้วย คำ ประโยคหรือวลี ข้อความในคอลัมน์หนึ่งจะเป็นคำถาม และข้อความในอีกคอลัมน์หนึ่งซึ่งจะเลือกมาตอบเรียกว่า ตัวเลือก วิธีการจับคู่จะต้องอธิบายในคำชี้แจงให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้สอบจับคู่อย่างไร และตัวเลือกที่เลือกมาจับคู่กับคำถามนั้น เลือกได้ครั้งเดียว หรือเลือกได้มากกว่า 1 ครั้ง ในการประเมินผลการเรียนการสอน โดยทั่วไปแล้ว ข้อสอบแบบจับคู่เป็นข้อสอบที่วัดความสามารถในการระบุความสัมพันธ์ของ 2 สิ่ง เช่น วัน เวลา กับ เหตุการณ์ ชื่อบุคคลกับผลงาน

ตัวอย่างข้อสอบแบบจับคู่

คำชี้แจง ให้เลือกตัวอักษรในคอลัมน์ ข. มาเขียนไว้ในช่องว่างที่เว้นไว้ในคอลัมน์ ก. แต่ละตัวเลือกในคอลัมน์ ข. สามารถเลือกได้เพียงครั้งเดียว

คอลัมน์ ก.

- (ก) 1. ประดิษฐ์โทรศัพท์
- (ข) 2. ค้นพบอเมริกา
- (ค) 3. นักดาราศาสตร์ชาวอเมริกากับคนแรกที่โคจรรอบโลก
- (ง) 4. ประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐอเมริกา

คอลัมน์ ข.

- ก. Alexander Graham Bell
- ข. Christopher Columbus
- ค. John Glenn
- ง. Abraham Lincoln
- จ. Ferdinand Magellan
- ฉ. George Washington
- ช. Eli Whitney

3) ข้อสอบแบบเลือกตอบ เป็นข้อสอบที่มีข้อความที่ต้องการให้ผู้ตอบเลือกจากตัวเลือกหลาย ๆ ตัว การเลือกจะต้องพิจารณาถึงข้อความในแต่ละข้อว่า ตัวเลือกใดเป็นตัวเลือกที่ถูกที่สุดหรือดีที่สุด ลักษณะของข้อสอบแบบเลือกตอบประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นคำถามจะอยู่ในรูปข้อความที่ไม่สมบูรณ์หรือข้อความที่เป็นคำถาม และส่วนที่เป็นตัวเลือกจะมีตัวเลือกหนึ่งเป็นตัวเลือกที่ถูกที่สุดหรือดีที่สุด และตัวเลือกอื่น ๆ จะเป็นตัวเลือกที่ไม่ถูกต้องหรือที่เรียกว่าตัวลวง

ในบรรดาข้อสอบแบบปรนัยทั้งหมดนั้น ข้อสอบเลือกตอบเป็นข้อสอบที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุดที่จะประเมินพฤติกรรมทุกระดับ ตั้งแต่ความรู้ตลอดจนการประยุกต์ใช้และการวิเคราะห์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะดีกว่าข้อสอบแบบถูก-ผิด ยิ่งกว่านั้นโอกาสในการเดาก็จะมีน้อย แต่ข้อจำกัดของข้อสอบแบบเลือกตอบ คือ สร้างตัวลวงยาก โดยเฉพาะข้อสอบที่มีตัวเลือก 4 หรือ 5 ตัวเลือก

4) ข้อสอบแบบเติมคำ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้สอบเขียนคำสำคัญ วลี หรือตัวเลขลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ในประโยค สำหรับการเขียนข้อสอบแบบเติมคำโดยทั่วไป มีดังนี้

ก. ประโยคที่ให้เติมข้อความไม่ควรเว้น ให้เติมคำตอบหลายแห่ง

ข. ข้อความที่เว้นให้เติมควรอยู่ท้ายประโยค โดยที่ความหมายของประโยคไม่เปลี่ยน เพราะจะทำให้ผู้สอบอ่านและตอบคำถามได้ง่ายกว่า

ค. คำถามที่ถาม พยายามเลี่ยงคำตอบที่สามารถตอบได้หลาย ๆ คำตอบ

ง. คำถามในแต่ละข้อไม่ควรมีการชี้แนะคำตอบ

จ. การเขียนคำถามไม่ควรคัดลอกข้อความจากในหนังสือมาถามโดยตรง

ฉ. ในการตอบเพื่อความสะดวกของผู้ตรวจให้คะแนน ควรให้ตอบในกระดาษคำตอบซึ่งแยกจากตัวแบบทดสอบ วิธีการก็คือ ในกระดาษคำตอบให้มีการเว้นช่องว่างให้ตอบช่องว่างที่เว้นควรสอดคล้องกับคำถามในแบบสอบ

ตัวอย่าง

ศาสนทูตคนแรกของศาสนาอิสลาม คือ

แหล่งกำเนิดของศาสนาคริสต์ คือ

5) ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ และข้อสอบแบบเติมคำ เป็นข้อสอบที่ผู้สอบจะต้องหาคำตอบเองโดยการเติมคำ วลี จำนวน และสัญลักษณ์ ข้อสอบทั้ง 2 แบบแตกต่างกันตรงวิธีการเขียนคำถาม กล่าวคือข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ จะอยู่ในรูปคำถามโดยตรง ส่วนข้อสอบแบบเติมคำจะเป็นข้อความที่ไม่สมบูรณ์

ตัวอย่าง

ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ : นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทยคือใคร

ข้อสอบแบบเติมคำ : นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย คือ

ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ เป็นข้อสอบที่สร้างได้ง่าย และใช้วัดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้ว เป็นข้อสอบที่ผู้สอบจะต้องหาคำตอบมาตอบเอง เพราะฉะนั้น ข้อสอบลักษณะนี้จะทำให้ผู้สอบไม่สามารถเดาคำตอบได้ แต่ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ ก็มีข้อจำกัดคือ เป็นข้อสอบที่ไม่เหมาะกับการวัดผลการเรียนรู้ที่ซับซ้อน และตรวจให้คะแนนได้ยาก

6) ข้อสอบแบบความเรียง เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ตอบเขียนคำตอบเองจากคำถามที่ถาม ข้อสอบแบบนี้จะใช้ในการวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งไม่สามารถวัดโดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยได้ เช่น วัดความสามารถในการอธิบาย การวิเคราะห์ เปรียบเทียบในสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ตลอดจนวัดการสังเคราะห์และการประเมิน เป็นต้น ข้อสอบแบบความเรียงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ข้อสอบที่จำกัดคำตอบ และข้อสอบที่ไม่จำกัดคำตอบ

ข้อสอบที่จำกัดคำตอบ เป็นข้อสอบที่จำกัดทั้งเนื้อหาและรูปแบบการตอบ การจำกัดเนื้อหาเป็นการกำหนดขอบเขตที่จะให้ตอบ ส่วนการจัดการรูปแบบการตอบจะกำหนดไว้ในคำถามแต่ละข้อ

ตัวอย่าง

จงอธิบายโครงสร้างของสังคมในประเด็นต่อไปนี้

ก. ความหมายโครงสร้างของสังคม

ข. องค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคม

ส่วนข้อสอบที่ไม่จำกัดคำตอบเป็นข้อสอบที่ให้ผู้สอบใช้ความสามารถในการเลือกข้อ ความรู้ และนำข้อความรู้เหล่านั้นมาจัดระบบให้ดีที่สุด แล้วนำมาเขียนเป็นคำตอบ

จากรูปแบบของข้อสอบดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีหลายประเภทด้วยกัน เพราะฉะนั้นในการเลือกข้อสอบมาใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงข้อดีและข้อจำกัด นอกจากนั้น ในการกำหนดเครื่องมือประเมินผลการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องเลือกประเภทของ

เครื่องมือให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องประเมิน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ของรายวิชาและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา

2. วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง

การประเมินพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้สึกหรือด้านเจตพิสัย ที่ใช้กันโดยทั่วไปมีหลากหลายวิธี ที่สำคัญได้แก่ วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (โกศล มีคุณ และ กัญญา ลินทรตันศิริกุล 2537 : 129 – 130)

2.1 วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกต สำหรับการสังเกตเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีที่มีความสำคัญมาก เพราะสามารถจะวัดได้เกือบทุกคุณลักษณะ ใช้ได้เกือบตลอดเวลาในเกือบทุกสถานการณ์ การสังเกตมีทั้งแบบผู้สังเกตมีส่วนร่วม แบบที่ผู้สังเกตไม่มีส่วนร่วม ในการสังเกตผู้สอนควรเตรียมอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

- 1) ควรกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตไว้ล่วงหน้า
- 2) เพื่อมิให้เกิดความสับสน ยุ่งยาก ควรสังเกตผู้เรียนครั้งละไม่เกิน 2-3 คน ไม่ควรสังเกตผู้เรียนแบบรวม ๆ ครั้งละหลาย ๆ คน
- 3) ควรมีการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ การบันทึกอาจทำขณะสังเกต หรือทันทีเมื่อสิ้นสุดการสังเกต

เครื่องมือที่ใช้กับวิธีการประเมินโดยการสังเกต เพื่อให้ผู้สังเกตได้บันทึกสิ่งที่ได้พบเห็น ได้สัมผัสจากการสังเกต ซึ่งนิยมใช้กันมี 4 แบบ ดังนี้

- 1) แบบสำรวจรายการ (Checklists) มีลักษณะประกอบด้วยรายการพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการสังเกต โดยต้องการสำรวจว่าพฤติกรรมหรือลักษณะตามรายการเหล่านั้นมี หรือไม่มีเกิดขึ้นหรือไม่
- 2) การจัดอันดับคุณภาพหรือมาตรฐานค่า (Rating Scales) เป็นเครื่องมือที่กำหนดเป็นกลุ่มหรือรายการพฤติกรรมสำหรับการสังเกต
- 3) ระเบียบสะสม หรือบันทึกเกร็ดพฤติกรรม (Cumulative records or Anecdotal records) เป็นแบบที่ผู้สังเกตใช้สำหรับเขียนบันทึกหรือรายงานสิ่งที่สังเกตได้ในครั้งหนึ่ง ๆ
- 4) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (Interviews) การสัมภาษณ์มีสองลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งเป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบความจริง ความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะการตั้งคำถามและแบบบันทึกการสัมภาษณ์จะคล้ายกับวิธีการสอบถาม (ซึ่งใช้แบบสอบถาม) ลักษณะที่สองจะเป็นการสัมภาษณ์เพื่อดูปฏิกิริยาตอบสนอง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นการสัมภาษณ์เพื่อสังเกต

2.2 วิธีการที่ให้ผู้เรียนรายงานตนเอง วิธีให้ผู้ตอบหรือผู้เรียนเขียนรายงานตนเองอาจใช้เพื่อการสำรวจความสนใจ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งในการวัดหรือสำรวจเหล่านี้จะมีการสร้างแบบวัด แบบสอบถาม ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือ

หลักการสำคัญของวิธีให้ผู้เรียนเขียนรายงานตนเอง คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้เรียนได้แสดงความจริงออกมา วิธีการคือ ข้อคำถามจะต้องมีความชัดเจนตรงประเด็น ข้อคำถามเราให้ผู้เรียนตอบด้วยความเต็มใจ การรายงานตนเองจะมีความตรงมากที่สุด ถ้าผู้เรียนหรือผู้ตอบรู้สึก ว่าสิ่งที่เขาตอบจะไม่มีผลเสียหรือต้องทำให้เขาเดือดร้อน

เพื่อให้ผู้ตอบเขียนรายงานตนเองได้ตรงตามประเด็นที่ผู้วัด/ผู้ประเมิน ต้องการ เพื่อสะท้อนคุณลักษณะอารมณ์ ความรู้สึกออกมาตามที่ผู้ประเมินต้องการ จำเป็นที่จะต้องมึประเด็นหรือแนวคำถามเป็นเสมือนสิ่งเร้าให้ผู้ตอบได้ตอบสนอง ดังนั้นวิธีการวัดแบบนี้จึงมีการสร้างเครื่องมือขึ้นมาในลักษณะต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้กับวิธีให้ผู้เรียนรายงานตนเอง ได้แก่

1) แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วยรายการคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อถามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยปกติแล้วแบบสอบถามใช้วัดในสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริง แต่โดยทั่วไปใช้แบบสอบถามกันอย่างกว้างขวางในการวัดความคิดเห็น ความสนใจ ความรู้สึก เจตคติหรือค่านิยม

2) แบบสำรวจ (Inventories) แบบสำรวจมีลักษณะคล้ายแบบสอบถามที่มีรายการหรือข้อความให้ผู้เรียนตอบ การตอบอาจเป็นลักษณะให้ประมาณค่า ให้ลงรายการ (คล้ายแบบสำรวจรายการ) หรืออาจให้ตอบโดยวิธีอื่นก็ได้

3) แบบวัดเฉพาะอย่าง เช่น มาตรวัดเจตคติ (Attitude scales) เจตคตินั้นอาจวัดได้โดยแบบสอบถามดังกล่าว ที่นักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะนี้มาก จึงได้มีการพัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดเจตคติโดยเฉพาะ มาตรวัดเจตคติที่ได้มีการสร้างขึ้นมีหลายแบบ แต่แบบที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายได้แก่ แบบของลิเคิร์ทและแบบของเทอร์สโตน

ในการวัดและประเมินผลด้านเจตพิสัยหรือด้านเจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ นั้น ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือการสังเกตและให้นักเรียนเขียนรายงานตนเอง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าว จะช่วยประเมินความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ใบงานที่ 1

หลักสูตร การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงสรุปความหมายของ “ประวัติศาสตร์” ตามที่ท่านเข้าใจ
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญวิชาหนึ่งในสถานศึกษา
3. ท่านคิดว่าประวัติศาสตร์มีประโยชน์ต่อตัวท่านเองและต่อสังคมอย่างไร จงอธิบาย
4. การจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ตามที่คอมเมเจอร์ (Commager, 1966: 15-16) ระบุไว้ว่ามี 6 แนวทางด้วยกัน ท่านคิดว่า การจัดหลักสูตรของประเทศไทยนิยมจัดในแนวใด จงอธิบาย
5. ท่านคิดวามโนมิตทางประวัติศาสตร์มโนมิตใด ที่มีความสำคัญและจำเป็นเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง

คำแนะนำ

1. ศึกษาจากนิยามที่นักประวัติศาสตร์ได้ให้ไว้ในเอกสารเรื่องที่ 1.1 แล้วประมวลคำตอบตามความเข้าใจของท่าน
2. ตอบตามความคิดเห็นของท่าน
3. ศึกษาธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ และคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ ในเรื่องที่ 1.1 แล้วพิจารณาว่าวิชาประวัติศาสตร์มีประโยชน์ต่อตัวท่านเองและสังคมอย่างไร
4. ศึกษาการจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ในฉบับต่าง ๆ
5. ศึกษารายละเอียดของมโนมิตที่กล่าวไว้ในเรื่องที่ 1.2 และพิจารณาว่ามโนมิตใดที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

คำเฉลย

1. ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจถึงพื้นฐานของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน
2. วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ ซึ่งมีขอบข่ายและเนื้อหาสาระที่มากกว่าวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วยกัน เพราะเนื้อหาวิชาเน้นการศึกษาเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังจะเป็นประวัติศาสตร์ และเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมอีกด้วย วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง
3. การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานของตนเอง เข้าใจถึงวิวัฒนาการของมนุษย์และสังคมว่าพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไร ได้เรียนรู้ความสำเร็จหรือข้อผิดพลาดของมนุษย์

เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์จึงมุ่งเพื่อให้รู้จักตนเอง และสังคมของมนุษย์มากกว่าวิชาอื่น ๆ

4. การจัดเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ตามที่คอมเมเจอร์ (Commager, 1966: 15-16) ระบุไว้ มี 6 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ การจัดเนื้อหาตามกาลเวลา ตามสภาพภูมิศาสตร์ ตามสภาพการเมือง ตามสภาพวัฒนธรรม ตามสภาพสถาบัน และตามชีวประวัติบุคคล

หากพิจารณาแนวโน้มของการจัดเนื้อหาสาระในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยจากหลักสูตรการศึกษาฉบับต่าง ๆ แล้ว มักจัดตามแนวทางตามกาลเวลามากกว่าแนวทางอื่น ๆ

5. มโนคติทางประวัติศาสตร์มีอยู่หลายมโนคติด้วยกันที่สำคัญได้แก่ อารยธรรม เหตุปัจจัย การเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง วิฤตการณ์ การปฏิวัติ ลัทธิชาตินิยม การสำรวจ หลักฐาน และอคติทางประวัติศาสตร์ มโนคติสำคัญเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง

ใบงานที่ 2

หลักสูตร การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 2 พัฒนาการการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลักสูตรที่ต้องเปลี่ยนไปมาก คือหลักสูตร สังคมศึกษา ทั้งนี้เพราะเหตุใด
2. สรุปสาระสำคัญของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. ท่านคิดว่า ประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนด เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาตินั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ จงอภิปราย

คำแนะนำ

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และศึกษาสาระสำคัญของหลักสูตรสังคมศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ หลักสูตร พุทธศักราช 2480 ในเอกสาร เรื่องที่ 2.1
2. ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระที่ 4 เพิ่มเติมจากเอกสารหลักสูตรต่อไปนี้
กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
3. ศึกษารายละเอียดของประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนด เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติเพิ่มเติมจากเอกสารต่อไปนี้
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **แนวการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
แล้วพิจารณาตามความคิดเห็นของท่าน

คำเฉลย

1. ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยเปลี่ยนรูปแบบการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงต้องให้นักเรียนเรียนรู้เพื่อเข้าใจ ระบอบการปกครองระบอบใหม่ หลักสูตรสังคมศึกษาจึงต้องเพิ่มความรู้เรื่องระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยไว้ในหลักสูตร

2. กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระด้วยกัน ประวัติศาสตร์เป็นสาระที่กำหนดให้เป็นรายวิชาพื้นฐานที่แยกออกมาเป็น 1 รายวิชา ไม่ต้องบูรณาการกับสาระอื่น ๆ มีการกำหนดเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีและตัวชี้วัดช่วงชั้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นสาระที่มุ่งหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจ ตลอดจนความผูกพันกับท้องถิ่น ประเทศชาติ รวมทั้งมนุษยชาติในภูมิภาคและสังคมโลกด้วยกัน

มาตรฐานการเรียนรู้ของสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 มาตรฐาน จะเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา โดยมาตรฐานการเรียนรู้ได้สะท้อนถึงความรู้ กระบวนการ และเจตคติที่สำคัญของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงสาระของความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติด้านนิยม ของทั้ง 3 มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้สัมพันธ์กัน

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดประเด็นและจุดเน้นในสาระประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยและความรักชาติ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนไว้ 5 ประเด็น ได้แก่ ประวัติความเป็นมาหรือรากเหง้าของความเป็นไทย สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายความเป็นชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย บรรพบุรุษไทย วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย

ตอบตามความคิดเห็นของท่านว่าจุดเน้นดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่

ใบงานที่ 3

หลักสูตร การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 หลากหลายกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ควรเน้นที่วัตถุประสงค์ข้อใด
2. จงระบุขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
3. ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ท่านเคยพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่ จงเล่าประสบการณ์ดังกล่าว
4. จงวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการอ่าน เขียน พูด หรือการแสดงอย่างใดอย่างหนึ่ง และโปรดระบุขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คำแนะนำ

1. ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ในเอกสาร เรื่องที่ 3.1
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการนำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาเรื่องราวและเหตุการณ์ในอดีตมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีความหมายและมีคุณค่าอย่างแท้จริง
จึงควรศึกษารายละเอียดของวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ใช้ อย่างละเอียด โดยอ่านรายละเอียด เรื่องที่ 3.2
3. การศึกษานอกสถานที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรง จึงควรพิจารณาว่าบทเรียนใดที่จะใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกสถานที่ อ่านรายละเอียดในเรื่องที่ 3.3
4. ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการอ่าน การเขียน การพูด หรือการแสดง จากเรื่องที่ 3.5

คำเฉลย

1. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีอยู่หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การพัฒนาความรักชาติ ความภูมิใจในชาติของตน และความจงรักภักดีต่อชาติ การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ควรเน้นวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น
2. ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีดังนี้
 - 1) ขึ้นกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐานและการตั้งสมมติฐาน
 - 2) ขึ้นรวบรวมหลักฐาน

3) ขั้นการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน

4) ขั้นตีความหลักฐานและสังเคราะห์ข้อมูลและหลักฐาน

5) ขั้นนำเสนอผลการศึกษา

3. การจัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาจากสถานที่ในวิชาประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาจิตสำนึกความรักและความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษมอบให้แก่คนรุ่นหลัง

สำหรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษานอกสถานที่ มีดังนี้

1) การกำหนดปัญหาหรือประเด็นที่จะไปศึกษานอกสถานที่

2) การวางแผนและการเตรียมการ

3) การไปศึกษานอกสถานที่ มี

4) การประเมินผล

เล่าประสบการณ์ที่ท่านได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาจากสถานที่ โดยระบุบทเรียนที่สอน ระบุรายละเอียดของกิจกรรม และความพึงพอใจของผู้เรียน

4. เมื่อเลือกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการอ่าน เขียน พูด หรือแสดงอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เลือกบทเรียนหรือเนื้อหาสาระที่จะสอน แล้ววางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยระบุขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ใบงานที่ 4

หลักสูตร การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 4 สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์หรือไม่ จงอธิบาย
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทย ท่านมักใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทใด จงยกตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ที่ท่านใช้ประกอบการเรียนการสอน มาสัก 1- 2 ตัวอย่าง
3. จงยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่ท่านใช้ในการค้นคว้าเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะบทเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย

คำแนะนำ

1. ศึกษาความสำคัญและคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน จากเอกสารเรื่องที่ 4.1
2. ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น แล้วพิจารณาว่าแหล่งเรียนรู้ใดที่ท่านสามารถนำมาใช้ประกอบบทเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ได้
3. ค้นหาเว็บไซต์จากอินเทอร์เน็ต

คำเฉลย

1. การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น สื่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีอยู่หลายประเภทได้แก่ สื่อประเภทสื่อดิจิทัล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพ และเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. แหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง แหล่งการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีทั้งที่ปรากฏในประเทศและในท้องถิ่น ในฐานะที่ท่านเป็นครูประวัติศาสตร์ ควรสำรวจว่าแหล่งเรียนรู้ใดที่สามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ยกตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ที่ท่านเคยนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนสัก 1 – 2 ตัวอย่าง
3. สืบค้นเว็บไซต์จากอินเทอร์เน็ต แล้วลองเข้าไปค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอน และควรแนะนำเว็บไซต์ดังกล่าวให้นักเรียนเข้าไปค้นคว้าหาความรู้

ใบงานที่ 5

หลักสูตร การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 5 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ท่านมักเน้นการวัดพฤติกรรมด้านใด เพราะเหตุใด จงอธิบาย
2. แบบทดสอบที่ท่านใช้สำหรับการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์นั้น ท่านมักใช้แบบทดสอบประเภทใด

คำแนะนำ

1. ศึกษาการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จากเรื่องที่ 5.1
2. เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ คือ เครื่องมือวัดความก้าวหน้าผู้เรียนเพื่อประเมินความรู้และทักษะ คือแบบทดสอบ ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินด้านเจตคติและค่านิยม หรือด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น คือ วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง

ศึกษารูปแบบของแบบทดสอบ จากเรื่องที่ 5.2

คำเฉลย

1. เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ พฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จึงประกอบ ด้วยความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์หรือด้านสติปัญญา เจตคติและค่านิยมในวิชาประวัติศาสตร์ และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์ แต่ส่วนใหญ่ครูผู้สอนมักวัดและประเมินผลพฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจมากกว่าพฤติกรรมอื่น
 2. รูปแบบของแบบทดสอบที่ใช้ได้แก่ ข้อสอบแบบถูก-ผิด ข้อสอบแบบจับคู่ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบเติมคำ ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ และข้อสอบแบบความเรียง
- การเลือกรูปแบบของแบบทดสอบนั้น ครูผู้สอนมักพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทเรียนและระดับชั้นของผู้เรียน